

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
2022. JÚNIUS

bONNUM PUBLICUM

Fájdalomtól a kiengesztelődésig
– Hatos Pál Trianonról 46

„MEGVETETTÜK
LÁBUNKAT A HAZAI
TUDOMÁNYOS
ÉLETBEN” – INTERJÚ
TÖRÖK BERNÁTTAL 6

**HAZASZERETET
ÉS PÉLDAMUTATÁS**

Megnyílt a Ludovika Történeti Kiállítás 52

ORCZY JÚLIUS

SUMMER CHILL

KONCERTEK

 07.01. 20:30 PÉNTEK OLÁH IBOLYA	 07.02. 20:00 SZOMBAT VARGA TIVADAR TRIÓ ÉS SZULÁK ANDREA	 07.03. 20:30 VASÁRNAP NAPFONAT	 07.08. 20:00 PÉNTEK KISS ATTILA BAND FEAT. URBÁN ORSI
 07.09. 20:30 SZOMBAT FRITZ JÓZSEF ÉS GÁSPÁR PÁL	 07.10. 20:30 VASÁRNAP KALMUS FELICIÁN	 07.15. 20:00 PÉNTEK MAGIDOM	 07.16. 20:30 SZOMBAT SÁRIK PÉTER TRIÓ - BARTÓK
 07.17. 20:00 VASÁRNAP SZIRTES EDINA MÓKUS	 07.22. 20:30 PÉNTEK ROY ÉS ÁDÁM TRIÓ	 07.23. 20:30 SZOMBAT ELSA VALLE - LATIN JAZZ SYNDICATE	 07.24. 20:30 VASÁRNAP SÁRIK PÉTER TRIÓ - BEETHOVEN
 07.29. 20:00 PÉNTEK DÉ UNPLUGGED	 07.30. 20:00 SZOMBAT BUDAPEST RAGTIME BAND	 07.31. 20:30 VASÁRNAP ARS NOVA ÉNEKEGYÜTTES & KÁLMÁN TAMÁS	

KERTMOZI

 07.07. 20:45 CSÜTÖRTÖK A NAGY GENERÁCIÓ	 07.14. 20:45 CSÜTÖRTÖK A PÁL UTCAI FIÚK	 07.21. 20:45 CSÜTÖRTÖK RÉGI IDŐK FOCIJA	 07.28. 20:45 CSÜTÖRTÖK SOSE HALUNK MEG
---	---	--	--

23

Nincs rés a Pajzson!

31

Kultúra, hit, identitás – Reménye Európának

40

Szemléletváltás vizeinkért

TUDOMÁNYRA FEL!

A felsőoktatási intézmények kiválóságának egyik mutatója a tudományos fokozattal rendelkező oktatók száma. A HVG által tavaly közzétett egyetemek és főiskolák intézményi rangsorában – több más mellett, az előbbi szempontokat is figyelembe véve – tizedik helyen végzett a Nemzeti Közszolgálati Egyetem. Az egyetem tudományos előmenetelét tüzte zászlajára a 2019-ben alakult, a karok mellett önálló, Eötvös József Kutatóközpont is. Rövid időn belül bekapcsolódott a hazai tudományos életbe, igazodva az NKE általános küldetéséhez: kutatásokkal dolgozzák fel az állam szempontjából fontos társadalomtudományi témákat.

A több tucat kutatót foglalkoztató szervezetnek számtalan minősített publikációt és kutatást köszönhetünk, amelyek nem csupán a tudományos közélet számára érdekesítő anyagok, hanem sokatmondók a szélesebb nyilvánosságnak is, ahogyan például a legutóbbi, okostelefon-függőséget vizsgáló kutatásuk is. Idén tavasszal Tudománystratégiai Osztállyal is erősített az NKE. A szervezeti egység elsősorban saját kutatásokkal és személyre szabott mentorálással támogatja a tudományos pálya iránt érdeklődőket. De megújult az egyetem minőségi közleményeket bemutató aloldala is, ahol kutatóink adott évi tevékenységét tekinthetjük át. A tudományos fokozatváltásnak köszönhetően tovább növelhető egyetemi kiválóságunk a hazai és nemzetközi tudományos életben.

Szilágyi Dénes főszerkesztő

TARTALOM 2022. JÚNIUS

02 MOZAIK	20 MESTERSÉGES INTELLIGENCIA ALKALMAZÁSA A JOG TERÜLETÉN	40 SZEMLÉLETVÁLTÁS VIZEINKÉRT
06 „MEGVETETTÜK LÁBUNKAT A HAZAI TUDOMÁNYOS ÉLETBEN” – INTERJÚ TÖRÖK BERNÁTTAL	23 NINC S RÉS A PAJZSON!	43 HATVANÉVES A BAJAI VÍZÜGYI KÉPZÉS
12 KIS NORBERT 50	26 TUDOMÁNYOS FOKOZATVÁLTÁS	46 FÁJDALOMTÓL A KIENGESZTELŐDÉSIG
14 EURÓPÁNAK KULTURÁLIS KÖZÖSSÉGGÉ KELL VÁLNI!	28 RAKÉTASEBESSÉGRE KAPCSOL A TŰZÉRSÉG	51 KATONASZENTEK – SZENT ERASMUS
16 RATZINGER 95!	31 KULTÚRA, HIT, IDENTITÁS – REMÉNY EURÓPÁNAK	52 MEGNYITOTTA KAPUJÁT A LUDOVIKA TÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁS
18 ÚJ TECHNOLÓGIÁK HATÁSA A DEMOKRÁCIÁRA	34 OKTATÓK A VILÁG KÖRÜL – KNISZ JUDIT	55 AZ ANTANT OLASZ KÜLDÖTTE
	37 OROSZ ENERGIA NÉLKÜL	56 DÖCCENŐ SZÁMOK A VERSENYKÉPESSÉGI BAROMÉTEREN

MOZAIK

EGYÜTTMŰKÖDÉSI MEGÁLLAPODÁS A MARWADI EGYETEMMEL

Együttműködési megállapodást kötött a Nemzeti Közszerológati Egyetem (NKE) és az indiai Marwadi Egyetem (MU). Az aláírási ceremónián az NKE-t Deli Gergely rektor, míg a Marwadi Egyetemet Dave Rhishikesh, az intézmény Jogi Karának dékánja képviselte. A tárgyalások után mindkét fél hangsúlyozta a két intézmény jövőbeni együttműködésének fontosságát. A megállapodás legfőbb célja, hogy ösztönözze az akadémiai együttműködést olyan tudományos tevékenységeken keresztül, mint a mobilitásprogramok, a tudományos publikációk és kapcsolódó információk áramlásának támogatása a két egyetem között. Ugyanakkor célja, hogy különféle képzési programokat

kínáljon a MU és az NKE hallgatói számára alap-, mester-, valamint doktori képzésekre az egyetemeken elérhető összes tudományágban. A megállapodás mindkét egyetem számára alapot biztosít a további akadémiai és adminisztratív egységek által kidolgozott projekteknek, kiemeli továbbá

a közigazgatás, a nemzetközi tanulmányok és a vízdiplomácia fontosságát a partneregyetemek között. Ez utóbbi jelenti a megállapodás fókuszát: az együttműködés kulcsfontosságú elemeként ugyanis mindkét fél a vízdiplomácia és a vízgazdálkodás területét azonosította.

ÜNNEPI TANULMÁNYOK CS. KISS LAJOS TISZTELETÉRE

A Pongrácz Alex által szerkesztett, és a Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában megjelent Ünnepi tanulmányok a 65 éves Cs. Kiss Lajos tiszteletére: Ut vocatio scientia című ünnepi kötetben olvasható tanulmányok szerzői Cs. Kiss Lajos jogász, szociológus, filozófus professzort köszöntötték 65. születésnapja és tudományos egyetemi oktatói pályafutása több mint négy évtizedes jubileuma alkalmából. „Cs. Kiss Lajos 2014 óta a Nemzeti Közszerológati Egyetem és az Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar létezésének egyik tartópillére” – hangsúlyozta köszöntőjében Kis Norbert,

a Nemzeti Közszerológati Egyetem (NKE) fejlesztési rektorhelyettese a kötet bemutatóján. „A Cs. Kiss Lajos által vezetett, szervezett állam- és kormányáselméleti alapkutatások egyrészt a közszerológati egyetemi szintű oktatásának és kutatásának tudományos recepcióját alapozzák meg, másrészt ébren tartják az államtudományi diskurzust, amely nélkül államtudományról és Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Karról sem beszélhetnénk” – tette hozzá Kis Norbert. Kaiser Tamás, az NKE ÁNTK tudományos dékánhelyettese, úgy fogalmazott: Cs. Kiss Lajos professzor mind

kezdeményezéseivel, mind műveivel méltán vívta ki kollégái, barátai, tanítványai és olvasói megbecsülését. A kötet kapcsán úgy fogalmazott: „Rendkívül színes, több tudományterület, sőt azok alterületeinek a mozaikja, amely kifejezi azt a pályatársi környezetet és azt a szellemi közeget, amelyben Cs. Kiss Lajos él és dolgozik”.

ELINDULT A RENDŐR-POLGÁRŐR KUTYÁS JÁRŐRSZOLGÁLAT

Közös rendőr-polgárőr kutyás járőrszolgálat indult a Nemzeti Közszerológati Egyetem Ludovika Campusán, a Rendészettudományi Kar Magánbiztonsági és Önkormányzati Rendészeti Tanszék polgárőr hallgatóinak bevonásával. Christián László rendőr dandártábornok, oktatási rektorhelyettes a járőrszolgálat indulásának alkalmából tartott ünnepségen kiemelte: a közrend és közbiztonság hatékonyabb megvalósításához az egyes rendvédelmi szervezetek közti együttműködésen felül szükség van szorosabb együttműködésre további társszervezetekkel, a polgárőrséggel, a közterület-felügyelettel és a civil biztonsági szolgálatokkal is. Kovács Sándor rendőr ezredes, az NKE Polgárőrség vezetője és Frigyer László rendőr őrnagy hangsúlyozták, szeretnék, ha az egyetem campusa a „biztonság szigete” lenne. A tanórán kívüli képzéssel és a szolgálat ellátásával a hallgatók nem csupán megtanulják a szolgálati kutyák jelentőségét, de együtt járőrözhetnek magas szakmai tudással rendelkező tisztihelyettes kollégákkal, és megismerhetik azt az áldozatos, önkéntes munkát, amellyel a polgárőrök nap mint nap erősítik a közrendet és közbiztonságot.

MIT ADOTT NEKÜNK A POLITIKATUDOMÁNYI OKTATÁS?

A Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában megjelent Rod Hague – Martin Harrop – John McCormick: Összehasonlító kormányzattan és politikatudomány című könyv arra hivatott, hogy bevezesse olvasóját a címben jelölt tárgyakba. Átfogóan hasonlítja össze a legkülönbözőbb kormányokat és politikai rendszereket a világban. Segíti az olvasót, hogy megértse saját hazáján túl a többi ország politikai rendszerének intézményeit, illetve hogy eligazodjon a világon már megvalósult kormányzatok, politikai rendszerek és kultúrák különböző formái között. Vizsgálja a demokratikus és az autoriter rendszerek közötti különbségeket, a kormányzatok intézményeit és a politikai részvétel különféle formáit is. A Nemzeti Közszerológati Egyetem (NKE) Eötvös József Kutatóközpont (EJKK) Politika- és Államelméleti Kutatóintézetének (PÁK) a könyv bemutatójával egybekötött kerekasztal-beszélgetésén a meghívott vendégek a kötet kapcsán a többi között a politikatudományi tankönyvek és a politikatudományi oktatás helyzetéről is beszélgettek. A könyv az összehasonlító politika legfontosabb elméleteinek és módszereinek áttekintésével kezdődik, majd áttér a főbb intézmények, például az állam, az alkotmány, a bíróságok, a választások, a választók, az érdekcsoportok és a politikai gazdaságtan tanulmányozására. Ezen túlmenően két közös szál húzódik végig a kötet fejezetein – a demokrácia törekvése és a kormányzatba vetett bizalom csökkenése –, ezt is mutatja, hogy a szerzők teljes mértékben figyelembe veszik az utóbbi időben világszerte végbement gyors változásokat a politikában.

IN MEMORIAM RUZSONYI PÉTER BV. DANDÁRTÁBORNOK

Méltósággal viselt betegséget követően 2022. június 26-án, életének 63. évében elhunyt Ruzsonyi Péter bv. dandártábornok, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának korábbi dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár. Pályafutását 1983-ban a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán testnevelés-néprajz szakos diplomával kezdte. Elsőként szerzett doktori fokozatot a büntetés-végrehajtási tisztek között, 1999-ben a Rendőrtiszti Főiskola Büntetés-végrehajtási Tanszékének vezetője lett; elkötelezett munkássága révén szakmailag és tudományos értelemben is kiteljesedett a tanszék, amelyet a fokozattal rendelkező oktatók létszámának növekedése is igazolt. 2006-ban habilitált doktori címet szerzett, 2009-ben egyetemi tanárrá nevezték ki, majd a Nemzeti Közszolgálati Egyetem alapítását követően 2012 tavaszán a Rendészettudományi Kar dékánja lett; a tisztséget két cikluson (2012-15, 2018-2021)

keresztül látta el. Tudományos elismertsége nemzetközileg is jelentős volt, világszerte számos tanulmányúton vett részt (183 külföldi büntetés-végrehajtási intézetet látogatott meg kutatóként), elismert külföldi egyetemeken oktatott vendégprofesszorként, előadásokat tartott többek között Japánban, az Amerikai Egyesült Államokban, Kanadában, Ausztráliában, a Dél-afrikai Köztársaságban, Észtországban. Aktív szerepet vállalt a doktori képzésben, maga törekedett az MTA doktora cím elérésére. Munkásságát számos rangos kitüntetéssel ismerték el, legutóbb a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Aranyérmét is átvehette. Nevéhez fűződik a Világ börtönei című nagyszerű televíziós sorozat. Életét a közösség szolgálatára tette fel, iskolateremtő munkája, gazdag életpályája, szakmai és tudományos alázata, emberséges vezetői magatartása, tiszta szívű emberi kapcsolatai valódi példaképpé emelték kollégái számára.

KREATÍV TANULÁS PROGRAM SZAKMAI NAPOK

A június elején megrendezett Kreatív Tanulás Program szakmai napok 105 oktató és 90 hallgató számára biztosított képzéseket, amelyek hatékonyan támogatták a résztvevőket oktatói munkájukban. A workshopon gondolatébresztő diskurzusok és beszélgetések zajlottak, amelyeknek eredményeképpen az oktatók az egyes képzések során megosztott ismeretek, ötletek és tapasztalatok birtokában folytathatják munkájukat. Sok oktató több képzésen is részt vett. A kétnapos rendezvénysorozat kiváló lehetőséget biztosított valamennyi oktató és vezető számára, hogy az innováció útjára lépjen, és hogy pozitív irányú szemléletváltás vegye kezdetét. A szakmai napok képzési kínálata egyszerre volt változatos és személyre szabott. A tanulási eredményfókuszú pedagógiai értékek és folyamatok világa című workshop például gyakorlati problémák megfogalmazására sarkallta a résztvevőket, és számos új ötlettel gazdagította az oktatástechnikát. A Kreatív oktatásmódszertani kóstoló diskurzus alapú jellege elsősorban a jó gyakorlatok megosztására irányult, az Innovatív szellemi alkotó technikák az oktatásban című képzés pedig konkrét, módszertani megoldások elméleti és gyakorlati bemutatását tartalmazta. A Kiterjesztett valóság módszertani alkalmazása című workshop lehetőséget biztosított arra, hogy újabb oktatásmódszertani területeket ismerhessenek meg a kollégák.

BŐVÜLT A LUDOVIKA SZOBORGYŰJTEMÉNYE

Visszatért Szent Kristóf szobra a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Ludovika Campusára. Lestyán Goda János szobrászművész alkotása az Orczy-tó parti sétánya mellett kapott helyet. A gyorscsapatok védőszentjének szobrát június 15-én leplezte le Christián László r. dandártábornok, oktatási rektorhelyettes és Csikány Tamás dandártábornok, tudományos rektorhelyettes.

SZENT KRISTÓF

„Megvetettük lábunkat

A Nemzeti Közszerológati Egyetem három évvel ezelőtt nagy volumenű tudományos vállalkozásba kezdett: önálló kutatóközpontba szervezte a stratégiaileg fontos társadalomtudományi témákat vizsgáló kutatásokat. Az Eötvös József Kutatóközpont (EJKK) publikációival nem csupán „beszállítója” a Ludovika Egyetemi Kiadónak, de a szélesebb nyilvánosság számára is érdekes eredményeket jelenít meg. A kutatóintézet igazgatójával, Török Bernáttal beszélgettünk, akiről kiderül az is, hogy okostelefon-függőnek tartja-e magát.

● **Mi hívta életre három évvel ezelőtt a kutatóközpontot?**

Az Eötvös József Kutatóközpont életre hívása és működése világosan kötődik a Nemzeti Közszerológati Egyetem általános küldetéséhez: azért hoztuk létre, hogy a magyar társadalom és a magyar állam számára stratégiai jelentőséggel bíró társadalomtudományi témákat intenzív, célzott kutatásokkal dolgozzuk fel. A karok mellett működő, autonóm egyetemi kutatóközpont modellje mindenképp újszerűnek tekinthető a társadalomtudományok területén, ugyanakkor az elmúlt három év visszaigazolta a döntés helyességét. A kutatóintézetek rövid időn belül határozottan jelentek meg tudományterületeik világában. Megvetettük lábunkat a hazai tudományos életben, és több területen is egyfajta tudásközponttá, kompetenciaközponttá váltunk. A következő időszakban nemzetközi téren is szeretnénk hasonlóan erős jelenléte kialakítani.

● **Milyen feladatai vannak a kutatóközpontnak?**

A kutatóközpont feladatai közül magától értetődően a magas minőségű tudományos munka a legfőbb, az EJKK-nak mindenképp az NKE tudományos kiválóságát kell erősítenie. Az egyetem közszérológati küldetésével összhangban azonban ehhez szorososan hozzátartozik

az is, hogy jelen legyünk ne csak a hazai szakmai-tudományos közéletben, hanem az annál szélesebb nyilvánosságban is. Kutatásainkkal ennek megfelelően a közéletben is jelen kell lennünk, és szakértőként minél hangsúlyosabban szeretnénk alakítani a közgondolkodást.

● **Hogyan épül fel a kutatóközpont?**
Az EJKK-ban tíz társadalomtudományi kutatóintézet működik, és éppen most van alakulófélben a tizenegyedik. Az intézetek állományban lévő munkatársainak létszáma nagyjából öt-tíz fő között mozog. A munkába bevont kutatók száma ennél magasabb, hiszen nem NKE-s, illetve külföldi kutatókkal is együtt dolgozunk kutatói szerződés keretében hosszabb-rövidebb projekteken. A modell lényege azonban az intézeteken belüli intenzív műhelymunka, erős, szakmailag komplex csapattal. Ahogy gyarapodtak a kutatóintézetek, gyarapodott a kutatóközpont is, de a modell lényege nem változott. Személyesen is nagyon hiszek a közös célokkal és identitással bíró kutatói közösségek műhelymunkájában.

● **Milyen mennyiségű és minőségű publikáció jelent meg az EJKK égisze alatt az elmúlt három évben?**

Hazai publikációk terén már indulásnál erős volt a csapatunk; olyan kollégákat is igyekeztünk megnyerni az indulás pillanatában, akik e téren

kimagaslóan teljesítettek mind a tudományos cikkek, mind a monográfiák terén. A minősített külföldi publikációk számának növelése egyre erősödő elvárás az egyetem számára, erre az elmúlt években kiemelt figyelmet fordítottunk, ezzel is hozzájárulva az egyetemi építkezéshez. Megalakulásunk óta erős támogatói – ha úgy tetszik „beszállítói” – vagyunk a Ludovika Egyetemi Kiadónak. Számos presztízskötet, tanulmánykötet, monográfia jelent meg a kiadónál a kutatóközpont gondozásában. A visszajelzésekből is jól látható, hogy a minőségi, igényes, saját szellemi terméként megjelenő kötetek hatása utolérhetetlen. Látjuk és követjük az új trendeket, fontosak a tudománymetriai és az egyetemi rangsorolás szempontjából is hangsúlyos kritériumok, de a hagyományos műfajokat nem lehet elengedni, hiszen sok szempontból azok adnak presztízst egy kutatói közösségnek.

● **Eszmetörténeti, politikaelméleti, gazdasági, kiberbiztonsági, közép-európai, technológiai, vallási és geopolitikai kérdésekkel foglalkozó intézetek. A névadó – báró Eötvös József – sokoldalú életművének lenyomatát fedezhetjük fel, ha áttekintjük a kutatóintézetek sorát. Hogyan határozták meg a kutatási területeket? Várható újjak felvétele?**

a hazai tudományos életben”

– interjú Török Bernáttal

Közös pont, hogy a kutatóintézetek stratégiai kérdéskörök mentén alakultak. Nem fedik le valamennyi társadalomtudományal kapcsolatos területet, amire nincs is szükség, hiszen a karokon is kiemelkedő kutatómunka zajlik sok-sok területen. A stratégiai kérdések köre változhat, de úgy gondolom, az elmúlt három év építkezését követően az EJKK elért egy egészséges méretet. Az egyetembe integrálódott kutatási egységként a bővülésnek is megvan a korlátja, így a következő időszak fókuszában biztosan nem ez, hanem a meglévő intézetek további erősítése áll.

● **Nem csupán az EJKK, de az Információs Társadalom Kutatóintézet (ITKI) vezetője is. Milyen területen végez kutatásokat az intézet?**

Az ITKI-nek nagyon világos feladatmeghatározása van: azt vizsgálja, hogy az új technológiák milyen hatással vannak az emberre, a társadalomra és az államra. Ez nagyon széles, mégis jól érthető feladatkijelölés. Az új technológiák napjainkban már tényleg mindenhol jelen vannak, mi évről évre azokat a kérdéseket keressük, amelyek ezt a küldetést aktuálisan a legközvetlenebbül érintik. Ez izgalmas frissességet ad a munkánknak, és intenzív gondolkodásra sarkall.

● **Milyen kutatási módszereket alkalmaznak?** »

Kutatóintézethez illő módon összetett módszerekkel dolgozunk. Amit talán kiemelnék, mert nem magától értetődő, hogy az ITKI rendszeresen végez empirikus, kérdőíves reprezentatív kutatásokat. Részint longitudinális kutatásokat végzünk, amelyek alkalmával több évben, azonos szempontok alapján mért adatokat kérdezzük le. Nincs nagyobb érték ennél, hiszen így világosan láthatunk folyamatokat. Egy pillanatkép is lehet érdekes, de még izgalmasabb, hogy merre tart egy folyamat. A longitudinális kutatások mellett minden évben egyedi aktuális kérdéskörökre is próbálunk választ keresni.

● Legutóbbi kutatásuk – az „Okos-telefon-függőség a magyar társadalomban” – elején súlyos helyzetképet festenek a hazai viszonyokról. Az eredmények alapján, saját bevallása szerint, a magyar lakosság negyede okostelefon-függő.

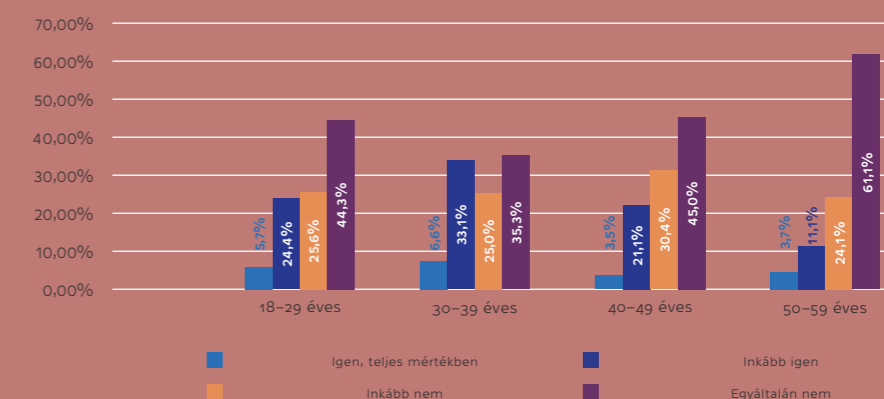
Ez a kutatás az egyik legjobb példája az előbb említetteknek. Évek óta foglalkoztatja a tudományos közösséget, hogy az okostelefonnak milyen hatása van az életünkre, és azt éreztük, hogy egyre inkább érdemes függőségi kérdésként is foglalkozni ezzel. Az ITKI-ben erősen támaszkodunk az empirikus kutatásokra, tehát nem

csupán spekulálunk, hanem valóban próbálunk utánamenni a társadalmi folyamatoknak. Ez volt a célunk a mostani kutatással is. Utánajártunk, hogy az emberek mit gondolnak az okostelefon-függőségről, problémának érzik-e, függőnek tartják-e magukat. Izgalmas kutatás volt, mert nagy kihívás úgy kérdezni a függőségről, hogy az feltárja a valóságot. Kizárólagosságra törekvés nélkül mi úgy próbáltuk megragadni a függőséget, hogy melyek azok a pontok, amelyeknél a használat vagy a használat módja a normálisnál erősebb kötődést mutat, mert olyan dolgoktól

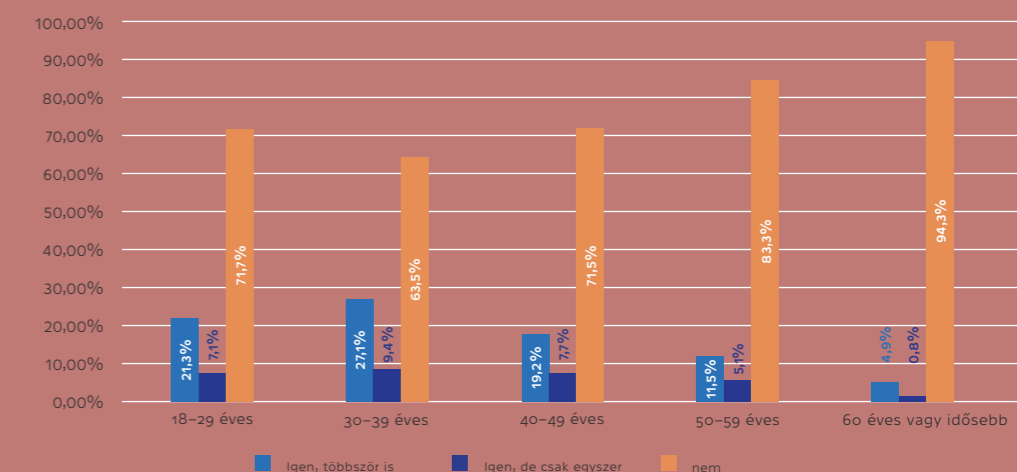
von el minket, amiknek éppen akkor helye lenne. Ilyen volt például, hogy autóvezetés közben – piros lámpánál vagy dugóban állva – is szükségességét érzi-e a hírolvasásnak, vagy e-mailek ellenőrzésének; vagy előnyben részesíti-e a mobiltelefon használatát olyan helyzetekben, ahol tulajdonképpen nem kellene – mondjuk egy baráti beszélgetés, filmnézés, étkezés közben. A válaszadók negyede mondta, hogy függő – pedig az emberek ezt nem szeretik bevallani magukról. A kutatás lényege az elgondolkodtatás és a reflektálás, hogy felhívjuk a figyelmet a használat tudatosságára. »

OKOSTELEFON-FÜGGŐSÉG A MAGYAR TÁRSADALOMBAN

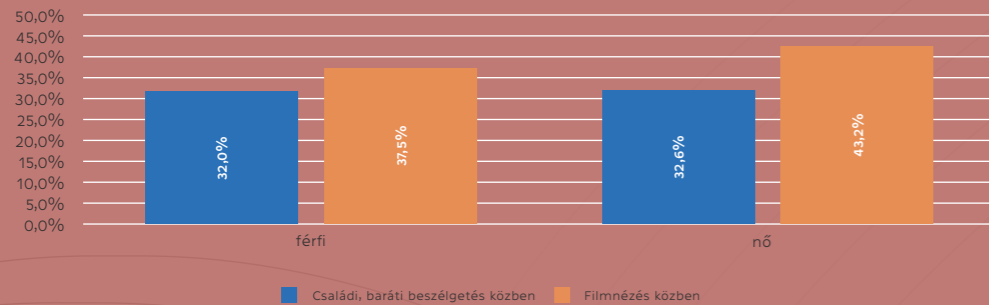
1. ÁBRA: OKOSTELEFON-FÜGGŐNEK TARTJA MAGÁT?
NKE ITKI 2021. novemberi adatfelvétel, reprezentatív, százalékos bontás

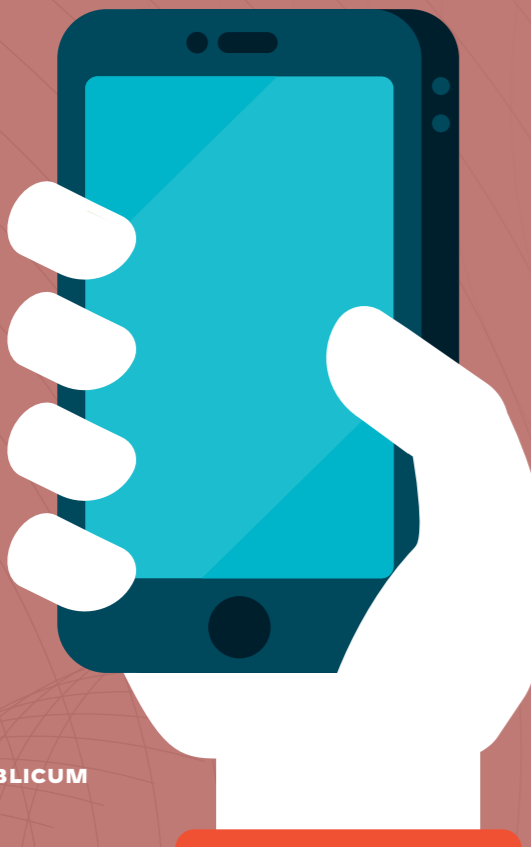
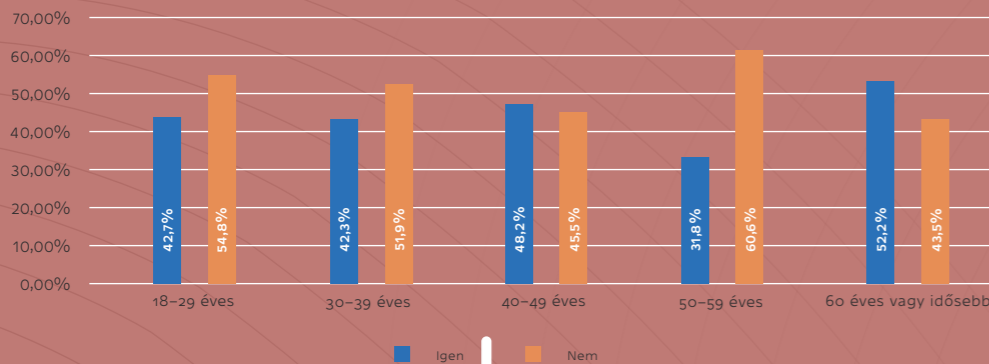
2. ÁBRA: ELŐFORDULT AZ ELMÚLT EGY HÓNAPBAN, HOGY AUTÓVEZETÉS SZORÁN, PÉLDÁUL DUGÓBAN, PIROS LÁMPÁNÁL ELLENŐRIZTE AZ ÜZENETEIT ÉS/VAGY HÍREKET OLVASOTT AZ OKOSTELEFONJÁN?
NKE ITKI 2021. novemberi adatfelvétel, reprezentatív, százalékos bontás, autóvezetők között

3. ÁBRA: ELŐFORDULT AZ ELMÚLT EGY HÓNAPBAN, HOGY CSALÁDI, BARÁTI BESZÉLGETÉS KÖZBEN ELLENŐRIZTE AZ ÜZENETEIT ÉS/VAGY HÍREKET OLVASOTT AZ OKOSTELEFONJÁN? ELŐFORDULT AZ ELMÚLT EGY HÓNAPBAN, HOGY FILMNÉZÉS KÖZBEN ELLENŐRIZTE AZ ÜZENETEIT ÉS/VAGY HÍREKET OLVASOTT AZ OKOSTELEFONJÁN?
NKE ITKI 2021. novemberi adatfelvétel, reprezentatív, százalékos bontás

4. ÁBRA: HA LÁTJA AZ ÉRTESETÉST, HOGY MUNKAHELYI LEVELE ÉRKEZETT, KÉNYSZERNEK ÉRZI-E HOGY MEGVÁLASZOLJA AZT MUNKAIDŐN KÍVÜL?
NKE ITKI 2021. novemberi adatfelvétel, reprezentatív, százalékos bontás

● Éppen négyen ülünk az internetjének helyszínt adó John Lukacs társalgóban... Melyikünk okostelefon-függő?

A magam részéről úgy fogalmaznék, hogy nem vagyok függő, de vigyáznom kell rá, hogy ne is legyek. Nagyon sok okos dologra tudjuk használni a digitális eszközeinket, de könnyen pótcselekvésszerű jellemzők is megjelenhetnek. Helyes a kutatás üzenete: figyeljünk oda! Olyan intenzív használattal közelítünk az okostelefonhoz, ami, ha nem figyelünk, könnyen függőségbe fordulhat.

● Vezetői pozíció esetében felértékelődik a mobiltelefon mint munkaeszköz szerepe. Mi választja el a vezetői mobilhasználatot az okostelefon-függőségtől?

A lényeg roppant egyszerű: minden dolognak megvan a maga helye, ideje, rendeltetése. Az okostelefon használatának is. Az, hogy sokat használjuk, nem függőségi kérdés, ellentétben azzal, ha akkor nyúlunk hozzá, amikor annak nem lenne ott a helye és ideje. Például ha mániákusan ellenőrizgetjük, hogy nem kaptunk-e új e-mailt vagy üzenetet, vagy folyton görgetjük

az új posztokat a közösségi médiában. Ez egyszerű pótcselekvés, ami abnormalis viszonyt alakít ki okostelefonunkhoz: elvonja az időnket, energiánkat, figyelmünket csupa olyan tevékenységtől, amelynek ott lenne a helye az életünkben: könyv olvasásnak, a másikkal való figyelemnek, családdal, barátokkal, gyerekeinkkel töltött minőségi időnek.

● 2019-ben átfogó kutatásban vizsgálták, mennyire bíznak a magyar emberek az információs társadalom szereplőiben, illetve mennyire tudatosan vesznek részt az online világban. Tavaly és tavalyelőtt megismételték ugyanazt a kutatást, így képet kaphattunk arról, milyen változásokat

eredményezett a koronavírus-járvány. Milyen megállapításokat tett a kutatás?

Ez, az évről évre megismételt kutatásunk általános attitűdkutatás; felmérjük, hogy a magyar emberek hogyan viszonyulnak az információs társadalmi szolgáltatásokhoz, infokommunikációs eszközökhöz, közösségi médiához, illetve hogyan viszonyulnak a digitális világhoz. Ebben a kutatásban az volt izgalmas, hogy voltak a pandémia előtti és az első hullámok utáni adataink is. Ha összevetjük az adatsorokat, világosan látszanak a folyamatok: 2019 óta csökkent azoknak az aránya, akik a személyes kapcsolataikat féltették a digitális világtól. A járvány éppen azt mutatta meg, hogy sokszor ezek a megoldások segítik azok fenntartását.

● A kutatás szerint hogyan változott a hírfogyasztás a járvány ideje alatt?

A pandémia következtében élethelyzettől és társadalmi osztálytól függetlenül mindenki számára felerősödött az információ értéke. A válaszadók többségét általában érdeklik a hírek, de csupán azokat olvassák, amelyek eléjük kerülnek, tehát rábízák magukat a szolgáltatókra, a közösségi média ajánlórendszerének algoritmusára. A pandémia ebben

hozott némi változást, hiszen az információéhség következtében az emberek maguk keresték az információkat. Az aktív keresés pozitívuma, hogy összetettebb képet kapunk a valóságról, így talán kevésbé leszünk kiszolgáltatva az egyes médiafelületeknek. Az információéhséget kihasználva azonban az álhírek terjedése markánsan jelen volt.

● Nagy hírportálok is kiemelten foglalkoztak a fenti kutatások eredményeivel. Cél, hogy a sajtó segítségével átlagemberekhez is eljussanak egy-egy kutatás révén?

Ahogy említettem, a kutatóközpont általános feladatai közé tartozik, hogy a tudományos-szakmai eszmecsereken túl a szélesebb nyilvánosságban is megjelenjen. Ez az egyetem és a kutatóközpont tekintetében is hozzátartozik közszolgálati küldetésünkhöz. Fontos szempont, hogy olyan kutatásokkal álljunk elő, amelyek tudományos értékkel bírnak, és erősítik nyilvános jelenlétünket. A világ gyorsan változó, összetett folyamatainak társadalmi megértéséhez hozzá kell tennünk a magunk tisztázó gondolatait; minden kutatónak feladata ez, de különösen is magától értetődőnek kell lennie az NKE kutatóintézetek számára.

● Várhatunk a közeljövőben is nagy volumenű kutatást az ITKI-ben?

Egyik nagyobb kutatásunk jelenleg a Facebook moderálási gyakorlatának működését vizsgálja. Miért töröl, hogyan moderál a techóriás, értesíti-e az érintett felhasználót, és mit gondolnak minderről maguk a felhasználók. Nagyon fontos kérdéssről beszélünk, hiszen mindez ma már a demokratikus társadalmi párbeszédünk része. A kutatás eredményeiről szeptemberben fogunk beszámolni. Emellett – a választási évet hátunk mögött hagyva – aktuális kutatás témája lehet a politika és a digitális világ kapcsolatának vizsgálata: az új technológiák a politikát és a demokráciát is áthatják, és megváltoztatják.

Szerző és fotó: Szilágyi Dénes

Ratzinger 95!

XVI. Benedek pápa természetjogi tanítása szerint létezik egy objektív, megváltoztathatatlan igazság, amely Istenben van, „ebből kell ihletet meríteniük a közjó elmozdítása érdekében” az állami és egyházi hatóságoknak – mondta Mario Alexis Portella, a Firenzei Egyházmegye kancellárja a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen. Az Eötvös József Kutatóközpont Vallás és Társadalom Kutatóintézete és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Szent II. János Pál Pápa Kutatóközpontja Joseph Ratzinger, a későbbi XVI. Benedek pápa 95. születésnapja alkalmából szervezett ünnepi konferenciát.

A konferencián a többféle értéket vagy nézetet magukban foglaló pluralista demokráciák és a kereszténység kapcsolatát elemezték XVI. Benedek pápa társadalmi tanításán keresztül. „A pluralista demokráciát senkinek nem kell féltennie a kereszténységtől” – fogalmazott megnyitójában Török Bernát. Az Eötvös József Kutatóközpont igazgatója hozzátette: a fenti állításnak remélhetőleg a fordítottja is igaz, bár kétségtelen, hogy a kereszténységet a pluralista demokráciában is érik kihívások, épp Joseph Ratzinger tanítása az, amely korunk veszélyeire és kockázataira irányítja a figyelmet. „Ratzinger reformer volt” – utalt a későbbi pápa részvételével megrendezett II. Vatikáni Zsinat (1962–1965) fő feladatára, az egyház „új térbe” való

beléptetésére megnyitójában Pápai Lajos nyugalmazott győri megyéspüspök. Mint kifejtette: Ratzinger számára a reform a forrásokhoz, a Bibliához, az egyházatyákhoz való visszatérést jelenti, de az egyház működésének naprakészé tételét is, amelyben a világgal való dialógus célja, egyben az egyház feladata: Krisztus érthetővé tétele. A konferencia nyitó plenáris előadásában Mario Alexis Portella, a Firenzei Egyházmegye kancellárja a természetjog XVI. Benedek politikai tanításában való megjelenéséről beszélt. Ez a tanítás nemcsak teológiai-filozófiai fejtegetés, hanem felhívás az egyes emberhez is, alapcélja pedig az, hogy „meg tudjuk különböztetni a jót a rossztól”. Napjainkban azonban látszik a szakítás a természetjoggal az állami és a magánszférában is,

előtérbe kerülnek az ego vágyai, amelyet a „relativizmus diktatúrája” kifejezéssel illetnek; ezeknek az emberi jogokká emelt vágyaknak pedig olyan leképeződései vannak, mint például az abortuszok. A természetjog emberi beavatkozás nélküli jogi-erkölsi elvek megváltoztathatatlan rendszere, nem jogalkotói tevékenység, inkább a hit és az értelem által vezérelt. Olyan törvények összessége, amelyek belénk íródtak, erre nem tanítottak, nem neveltek minket, ugyanis a törvény szerzője, kihirdetője és végrehajtó bírója is Isten – fejtette ki a régi korok filozófusainak Ratzingernél is megjelenő tanait a kancellár. Mario Alexis Portella XVI. Benedek politikai tanításairól azt mondta: nézetei szerint minden jog alapja a vallásszabadság, amely a totalitarizmus akadályja, az államoknak pedig biztosítaniuk kell a hit szabadságát. Az egyház feladata a politikai szférában a nevelés, amely felébreszti az ember fogékonyságát az igazság, a lelkiismeret és Isten felé. A plenáris előadás után a konferencia szekcióiban egyebek mellett felidéztek Joseph Ratzinger teológiai életútját, ökümenizmusát, diplomáciai erőfeszítéseit és tanítását a gazdaságról.

Szerző: Tasi Tibor

A konferencia résztvevőit az emeritus pápa is köszöntötte. Üdvözlő gondolatait Habsburg-Lotharingiai Eduárd, Magyarország szentszéki nagykövete juttatta el a Vallás és Társadalom Kutatóintézet vezetőjének, Ujházi Lórándnak: „Az emeritus pápa felettébb örül, hogy 95. születésnapja alkalmából ezt a témát választották a konferencia tárgyául. Érdekes kérdéskörnek tartja, és tisztában van vele, hogy ez kényes téma egy olyan országban, amely korábban a Keleti Blokk részét képezte. Sok sikert kíván a konferencia résztvevőinek. Megértést kér, hogy jelenleg nincs ereje hosszabb írásos hozzászólást írni.”

Európának kulturális közösséggé kell válnia!

Európa nélkülözhetetlensége címmel jelentetett meg tanulmányt Jean-Dominique Giuliani, a párizsi Robert Schuman Alapítvány elnöke. A május 9-ei Európa-nap másnapján, 72 évvel az Európai Unió alapkövét jelentő Schuman-nyilatkozat meghirdetése, 18 évvel az európai uniós csatlakozás után ugyanezen címmel rendezett konferenciát a Nemzeti Közszerológiai Egyetem (NKE) Stratégiai Tanulmányok Intézete (STI) és a Habsburg Ottó Alapítvány. A téma körbejárásában Jean-Dominique Giuliani beszélgetőpartnere Navracsics Tibor volt, az NKE Eötvös József Kutatóközpont (EJKK) Európa Stratégia Kutatóintézet intézetvezetője, jelenleg a területfejlesztésért és az uniós felhasználásokért felelős miniszter. A beszélgetést Pröhle Gergely, az NKE STI igazgatója és Fejérdy Gergely, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar docense moderálta.

Meg kell ismernünk egymást!

„Az európai gondolkodásnak nagyon fontos műhelye a Robert Schuman Alapítvány. Meggyőződésem, hogy Magyarország elkötelezett európai uniós tagként csak akkor tudja a saját álláspontját megfelelőképpen bemutatni, ha folyamatosan, mélyen, tartalommal és intellektuálisan is kommunikál Nyugat-Európa különböző képviselőivel, különösen

egy ilyen jelentős szellemi műhely vezetőjével” – mondta köszöntőjében Pröhle Gergely.

„Európát a bolygó védelmében muszáj megvalósítani” – idézte Edmund Husserlt Jean-Dominique Giuliani, majd hangsúlyozta: ez a mondat ma aktuálisabb, mint valaha, annak ellenére vagy éppen azért, mert a válságok egyre gyakrabban jönnek, olyannyira, hogy meglátása szerint a válságidőszakot már nem követi nyugodt időszak, csak felgyorsult ütemben érkező válságidőszakok vannak. Navracsics Tibor a magyarokkal szemben érezhető egyfajta kulturális idegenkedés okait is feltárta. Úgy fogalmazott: mi, magyarok, úgy nőünk fel, hogy megtanuljuk Nyugat-Európa történelmét. A nyugat-európaiak viszont úgy, hogy nem tanulják meg Közép-Európa történelmét, és ebből adódóan, a magyar mindig egzotikus nép lesz számukra, amelyre jobb esetben 1990-ben csodálkoztak rá, rosszabb esetben még most sem. Holott, ha ismernék a nyugat-európaiak a közép-európai történelmet, akkor sem értenének mindent, mert mi sem értünk mindent a saját történelmünkéből és politikánkából, de talán sokkal több mindent meg tudnának magyarázni. „Úgy gondolom, a legnagyobb feladat, ami előtt az Európai Unió áll – ha

a jövőben valóban cselekvőképes egység akar lenni –, az a kölcsönös kulturális megértés, a kulturális közösséggé válás. Meg kell ismernünk egymást. Nemcsak Közép-Európának kell venni a fáradságot, és megtanulni a holland logikát, a spanyol észjárást vagy a francia politikai berendezkedés nüanszeit, hanem a nyugat-európaiaknak is meg kell tanulniuk a lengyelek félelmeit, a magyarok traumáit vagy a horvát politikai rendszer működését. Európának, mielőtt gazdasági vagy katonai közösséggé válna, kulturális közösséggé kell válnia!” – emelte ki az NKE EJKK intézetvezetője.

Egy európai polgár, több identitás

Jean-Dominique Giuliani egyetértett a kulturális dimenzió fontosságával. Rámutatott: nem a megosztottságra kell a hangsúlyt fektetni, hanem arra, ami összeköt bennünket. Arra, hogyan tudunk hatékonyan válaszolni az állampolgárok aggodalmaira. Tehát egyrészt a biztonsági fenyegetettségre, másrészt a gazdasági sikerrel kapcsolatos kérdésekre, kételyekre, hiszen ez a két téma mindenki számára közös, mindenki számára prioritás. „Francia vagyok, de európai is! Európában minden államot tiszteletben kell tartani. Az Európai Uniónak alapelve, hogy védje és

ugyanazokat a jogokat biztosítsa az összes államnak. Példával kell elől járnunk, és ez a nagy országoknak nehezebb, mint a kis országoknak. De képesek vagyunk osztozkodni, és bizonyos hatáskörökről hajlandók vagyunk lemondani” – mondta a Robert Schuman Alapítvány elnöke. A vitaest folyamán az Európai Unió jövőjét fenyegető veszélyekről is beszélt Navracsics Tibor. Meglátása szerint, az EU-ban túl nagy jelentőséget tulajdonítunk az intézményépítésnek, és alábecsüljük a közösségépítés jelentőségét. „Úgy gondolom, a közös intézmények nem tudnak működni politikai közösség nélkül, démosz nélkül. A 2019-es európai parlamenti választások azt mutatták, hogy születőben van egy európai démosz, vannak közös ügyek: például a migráció vagy a klímavédelem. Tehát vannak témák, amelyek minden európai uniós államban közösek, és az európai pártok is kezdik kialakítani – többé-kevésbé – egységes álláspontjaikat ezekkel kapcsolatban. Kialakulóban van az európai identitás, amely elfogadhatja azt, hogy egy polgárnak több identitása lehet, lokális, regionális, nemzeti, valamint európai is, és harmonizálja ezeket az identitásokat. De ez a démosz még nem annyira erős, nem annyira konszenzusos, hogy erre egy erősebb intézményrendszert lehetne építeni. Ennek a démosznak a felépítésébe fektetnék több energiát az elkövetkező években. Ha az európai integrációban előrébb akarunk lépni, akkor én az intézmények helyett a kulturális kapcsolatokat, a kulturális közösségépítést, egymás megismerését erősíteném. Úgy gondolom, a ma Európájának nem az a problémája, hogy nem elég közösségiek az intézményei, hanem az a problémája, hogy túl gyorsan próbálunk közös megoldásokat ráerőltetni egy még mindig nagyon sokszínű, divergens közösségre. Mindez egy sokkal hosszabb folyamat, mert a kulturális változás nemzedékről nemzedékre zajlik” – emelte ki Navracsics Tibor.

Szerző: Páhy Anna

Fotó: Szilágyi Dénes

EURÓPA NÉLKÜLÖZHETETLENSÉGE?

Navracsics Tibor arról is beszélt, hogy mind gazdasági, mind politikai kapcsolataink elsősorban az Európai Unióhoz kötnek minket, ugyanakkor jól látható az is, hogy az Európai Unió ma sokkal inkább vitaközösség, mint cselekvési egység. „Ebben a vitában nemcsak Magyarországon, hanem más tagállamokban is gyakran felvetődik az a kérdés, szükség van-e még az európai integrációra. Vajon az európai integráció csak a II. világháború utáni újjáépítés időszakának volt szükséges eszköze, vagy most, amikor már azt mondhatjuk, hogy stabil demokráciák vannak Európa-szerte, akkor is fontos, hogy meglegyen? Az orosz-ukrán háború további tényezőt jelent abban, hogy mi az Európai Unió feladata: gazdasági közösség vagy a kontinens stabilitásáért is felel, esetleg adott esetben regionális feladatként egy az Európa szélén kialakult fegyveres konfliktusba is be kell avatkoznia. Sok jelentéstartalma van ennek, ami önmagában felveti a kérdést: nélkülözhetetlen-e Európa és miben áll a nélkülözhetetlensége?”

Jó kormányzás és büntetőjog címmel jelent meg a Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában az a kötet, amelyben ünnepi tanulmányokkal köszöntötték Kis Norbertet, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) fejlesztési rektorhelyettesét, az Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar (ÁNTK) egyetemi tanárát ötvenedik születésnapja alkalmából kollégái és barátai, a Szárnyépület John Lukacs társalgójában.

Kis Norbert

Kis Norbert jogász, egyetemi tanár, oktatóként és vezetőként is szolgálta, szolgálja a felsőoktatást. Az ELTE, a Széchenyi István Egyetem, majd a Budapesti Corvinus Egyetem tanára volt, és a kezdetektől részt vett az NKE építésében dékánként, illetve rektorhelyettesként is. Kormányzati pozíciókat töltött be felsőoktatási területen, és az ügyvédvilágban is megmérette magát. Nemzetközi kapcsolatait kutatóként, oktatóként és vezetőként sikerrel fordította intézményei javára. Szakmai eredményein túl Kis Norbert ugyanakkor férj, családapa, futballrajongó, magyar patrióta, az igazságot kereső, sorskérdéseken töprengő és nemzetközi perspektívákban gondolkodó ember. Egykori és jelenlegi egyetemi kollégái úgy döntöttek, hogy ötvenedik születésnapjára ünnepi kötetet kedveskednek neki. A kötet szerzői és szerkesztői azt remélik, hogy az ünnepelt szakmai érdeklődéséhez közel álló tárgyú tanulmányokat egybe gyűjtő könyv a közigazgatás, az állambölcselet, a kormányzástan és a büntetőjog iránt érdeklődőnek is élvezetes olvasmány lesz.

50

Széles műveltségű, mély érzésű és erkölcsileg feddhetetlen ember, épp olyan, akire az Egyetemnek szüksége van – jellemezte köszöntőjében az ünnepeltet Deli Gergely, az NKE rektora. „Kis Norbert olyan személyiség, aki minden egyéb magasabb vezetői beosztásban példaértékű lehet. Nagyon remélem, hogy én és a munkatársaim meg tudjuk adni azt a kibontakozási terepet, hogy most, amikor a fél évszázadot elhagyva, belépsz a férfikor legjavába, ezt a legjavát itt, az Egyetemen, amelyet másokkal te hoztál létre, valóban ki tud bontakoztatni. Kívánom, hogy boldog önkiteljesedés kövesse azt az intézményi fejlődést, amelyet végigkísérsz még az elkövetkezendő néhány évtizedben” – fejezte ki jókívánságait az NKE rektora.

„Kis Norbert megtörhetetlen, kitartó, egyenes, nagy tudású, óriási szívű, mindig és mindenkor lehet rá számítani. Megvalósíthatta vágyalmát: ha nem is létrehozhatta, de motorja volt, és a születésénél a kezében tartotta a megszületett közszolgálati egyetemet” – fogalmazott Gellér Balázs, az ELTE Állam- és Jogtudományi Kar Büntetőjogi Tanszékének tanszékvezető egyetemi tanára.

„Aki a célt ismeri, az tud dönteni, aki döntött, nyugalmat talál, aki megtalálta a nyugalmát, bizonyosságban él. Aki bizonyosságban él, az birtokolja önmagát, aki birtokolja önmagát, az jobba teheti életét” – idézte Konfuciuszt egyebek mellett köszöntőjében Máthé Gábor jogtörténész, az NKE ÁNTK Állam- és Jogtörténeti Tanszékének professor emeritusa.

Végtelen széles érdeklődésű fiatalemberként, az utolsó polihisztorok egyikeként jellemezte Kis Norbertet Imre Miklós, az NKE ÁNTK professor emeritusa. „Az okosság nem bölcsesség. Az okosság készség, idegrendszerbeli és értelmi fürgeség. A bölcsesség az igazság, a megnyugvás, az elnézés, a tárgyilagosság és a beleegyezés. Az okos emberek soha nem bölcsek, túl izgatottak ehhez, mintegy állandóan megrészegeznek okosságuktól; de a bölcsek mindig okosak is, s ugyanakkor többek ezeknél, mert nem akarnak bizonyítani semmit. Az okosak társaságát kerüld, mert felizgatnak, és végül megsértenek.

A bölcsek társaságát keresd. Az okosakkal lehet beszélni. A bölcsekkel lehet hallgatni” – fogalmazta meg ajánlását Márai Sándor szavaival az ÁNTK professzora. Kristó Katalin, az ÁNTK megbízott dékánja egyetemi hallgatóként ismerte meg az ünnepeltet. Köszöntőbeszédében Tatioszt, a szeretet tanítójaként ismert gondolkodót idézte, és az ő szavaival utalt Kis Norbert legfőbb tulajdonságaira. „Tiszta gondolkodás, őszinte, igaz lelkű beszéd, tartózkodás és önuralom, kevés szó, szeretetteljes szív. Nagy erények, amelyek láttán földig hajolnak a fák, és felragyognak a csillagok”.

Pintér Sándor, Magyarország belügyminisztere emléktárgyat adományozott Kis Norbertnek kiemelkedő, a Belügyminisztérium tevékenységét segítő szakmai munkájának elismeréséül ötvenedik születésnapja alkalmából. Az ajándékot, a miniszter nevében, Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, címzetes egyetemi tanár, az NKE Díszpolgára adta át az ünnepeltnek.

„Az, hogy Kis Norbert tíz éve az NKE oszlopa – és a tíz évhez nyugodtan hozzászámolható még sok-sok év, amelyeket a jogelőd karokon töltött –, az ő egyetemévé teszi a Nemzeti Közszolgálati

Egyetemet. Teljesen biztosak lehetünk abban, hogy ha ő nincs, vagy a sorsa másfelé veti, akkor ez az Egyetem ma egészen máshogyan fest, mint ahogyan most, és a mostani képe biztosan sokkal-sokkal kedvezőbb, mint ez a senki által elképzelni nem kívánt másik alternatív valóság” – foglalta össze Kis Norbert érdemeit köszöntőjében Koltay András, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnöke, az NKE prorektora, az NKE ÁNTK kutatóprofesszora.

Szerző: Páhy Anna
Fotó: Szilágyi Dénes

Új technológiák hatása a demokráciára

Ezt a problémakört vitatta meg Az új technológiák hatása a demokráciára elnevezésű konferencia, amely plenáris előadásaival és szekcióüléseivel helyet kívánt biztosítani a demokrácia feltételrendszeréhez tartozó társadalmi és gazdasági folyamatok feltárásának is.

A rendezvény a Nemzeti Közszerkeleti Egyetem (NKE) Eötvös József Kutatóközpont (EJKK) Információs Társadalom Kutatóintézete (ITKI), az Alkotmánybíróság (AB), valamint a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság közös szervezésében jött létre. „Az t hihetnénk, a technológiai változások életünknek csak szűkebb szegmensét érintik, és kizárólag mindennapjaink egy-egy mozzanatát befolyásolják. Ez a konferencia arra is hivatott, hogy igazolja az ellenkezőjét, hiszen az információs társadalom terén bekövetkezett rohamos fejlődés az állampolgárok életének olyan területeire is komoly és jelentős hatással van, amire sok esetben nem is gondolnánk. Azáltal ugyanakkor, hogy a társadalom és az állam működésének egyre nagyobb szegletében jelennek meg és nyernek teret a technológiai vívmányok, az alapvető értékekkel és demokratikus elvekkel is akarva-akaratlanul kapcsolatba, adott esetben összeütközésbe kerülnek” – érzékeltette megnyitóbeszédében Deli Gergely, az NKE rektora, ugyanakkor figyelmeztetett: nem lenne helyes, ha kizárólag életünket megkönnyítő lehetőségeként tekintenénk az újszerű technológiai megoldásokra, de az sem, ha a felmerülő veszélyeket abszolútizálnánk.

„Kellő körültekintéssel, a felmerülő kockázatok és veszélyek minimalizálásával, a demokratikus alapértékek tiszteletben tartása mellett a közjó szolgálatába kell állítani ezeket a megoldásokat!” – mondta az NKE rektora.

„A technológia és annak fejlődése elválaszthatatlan az emberiségtől, tulajdonképpen annak köszönhetően maradt fenn az emberi faj” – fogalmazta meg Sulyok Tamás, az AB elnöke, a *Technológia és alkotmánybíráskodás: kihívások és realitások* című előadásában. Sulyok Tamás egyebek mellett arra hívta fel a figyelmet, hogy érdemes a technológiai fejlődésre történelmi távlatból tekinteni: közkeletű vélekedés szerint jelenleg a negyedik ipari forradalom korát éljük, amely a technológia fejlődésének mértékében merőben más, mint az előzőek voltak. A fejlődés üteme exponenciálisan gyorsul, becslések szerint 2023-ra közel ötven milliárd digitális eszköz csatlakozik majd a világháléhoz. Az AB elnöke ezen felvezető után vette gőrcső alá az alkotmánybíráskodás és a technológia viszonyát, illetve kapcsolatuk kihívásait. Elmondta: a jogi gondolkodáshoz többnyire hozzátartozik annak retrospektív jellege, ugyanis a jog az újonnan felmerülő,

de már kialakult élethelyzetekre tud reagálni, egy-egy élethelyzet szabályozására csak aztán kerülhet sor, miután az kialakult. Ugyanez a körülmény áll fenn a technológiai eszközökkel, illetve a megoldásokkal is, ám a jog retrospektív természete és a technológia fejlődésének gyorsasága jelentősen megnehezíti a jogalkotók és a jogalkalmazók dolgát. „A technológiai fejlődés által támasztott kihívásokra egyetlen alkotmánybíróság nem feltétlenül találhatja meg a megfelelő, legalábbis a leggyorsabb

és leghatékonyabb választ. Ha azonban megosztjuk egymással tapasztalatainkat, illetve határozataink elérhető egymás számára más alkotmányértelmező fórumokkal, a kihívásokra is hatékonyabban és gyorsabban tudunk reagálni. Vannak olyan kérdések, amelyekre csak közösen, az európai alkotmánybíróságok együtt találhatják majd meg a válaszokat, ezért indítja el a Magyar Alkotmánybíróság 2022 júliusában az európai alkotmánybíróságok hálózatát, egy angol nyelvű adatbázist. Célja, hogy biztosítsuk az együttműködő

alkotmánybíróságok gyors és hatékony tudás- és tapasztalatcseréjét” – jelentette be az AB elnöke.

Ki őrzi az őrzőket? azaz A titkos információgyűjtés adatvédelmi megközelítése a „Pegasus-ügy” tanulságai alapján című előadásában Péterfalvi Attila, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke arra kereste a választ, hogy az új technológiáknak milyen hatása van a demokráciára, illetőleg ki tudja ellenőrizni ezeknek az új technológiáknak a működését. Péterfalvi Attila egyebek mellett beszélt magáról a Pegasus szoftverről és annak evolúciójáról is. Elmondta: a szoftver több fejlődési lépcsőfokon ment keresztül, míg eljutott ahhoz a formájához, amelyben

ma működik. Majd megfogalmazta a konklúziót a demokrácia és a jogállamiság szempontjából: „Az ilyen típusú, magánszférába mélyen beavatkozó új technológiai megoldások nem maradhatnak sem szabályozatlanul, sem pedig a gyakorlatban megvalósulás nélkül, hiszen ezek a jogállamiságnak és a demokráciának a fokát csökkentenék. Ezért a hatóság számára a jövőben is kiemelten fontos, hogy ahol az érintettek nem tudnak fellépni, ott a hatóság lássa el ennek ellenőrzését” – mondta a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke, majd hozzátette: a konklúziónál fontos megemlíteni, hogy a hatóság a konkrét vizsgálatok esetén sem tárt fel jogellenességet a Pegasus-ügy kapcsán.

„A demokrácia csak egy eszmény. Abban az értelemben, hogy nem hullott az ölnökbe, és nem is fog ott maradni, ha nem teszünk érte!” – idézte Giovanni Sartori olasz politológust Török Bernát, az EJKK ITKI intézetvezetője az Új technológiák új kihívásai a demokrácia számára című előadásában. Sartori szerint a kommunizmus bukása után hirtelen külső, jól látható, ellenség nélkül maradt a demokrácia. Ám bizonyos tekintetben ez lehet a legveszélyesebb korszak: ha nincs külső ellenség, akkor könnyen saját magának válik ellenségévé. A technológia és a demokrácia kapcsolatában maga a technológia válhat ellenséggé, sőt a veszély, amely jelenleg ránk leselkedik, soha nem látott kihívásokat jelent a demokrácia számára. „Pedig a technológia semleges, jó dolog, lehetőség, de emellett nagyon komoly kockázatokat is hozhat. A technológia mindig változtatásra kényszerít, vagy készíti a társadalmakat, de ez mindig is így volt, és sokkal inkább az a fontos, hogy ezeket a változásokat a javunkra fordítsuk és kihasználjuk, ez esetben a demokráciát erősítsük vele!” – mondta Török Bernát a plenáris előadások lezárásaképpen.

Szerző: Páhy Anna

Mesterséges intelligencia alkalmazása a jog területén

A mesterséges intelligencia térnyerését a mindennapokban saját bőrünkön tapasztaljuk: egyre több vállalat alkalmaz AI-n (artificial intelligence) alapuló megoldásokat. Ezek a technológiák képesek mintázatokat, kapcsolatokat találni bonyolult, zajos adatokban is. Az AI-megoldások egyre több területen (orvostudomány, nyelvfeldolgozás, dokumentumelemzés) lényegesen pontosabbak, mint a hagyományos módszerek, ugyanakkor a jog területén csupán korlátozott mértékben alkalmazhatóak, Magyarországon pedig még nem is beszélhetünk kiterjedt gyakorlatról. A téma kapcsán Zódi Zsoltot, a Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE) Információs Társadalom Kutatóintézet (ITKI) tudományos főmunkatársát kérdeztük.

A mesterséges intelligencia meghatározása

A mesterséges intelligencia jogon belüli alkalmazása csak az iparág egy kis részterületét fedi le, így össze sem hasonlítható az egészségügyi, mezőgazdasági vagy az autópári jelenlétével – ismerteti Zódi Zsolt. „Nagyon sokféle formában nyilvánul meg a mesterséges intelligencia használata”, hiszen többféle technológiát rejt magában. AI-ként általában az öntanuló vagy gépi tanuláson alapuló rendszereket definiálják, ide tartozik többek között a képi felismerés – az önvezető járművektől kezdve az egészségügy nagy része ilyen képi felismeréssel dolgozik: „egy röntgenképből sokkal pontosabban képes azonosítani a betegséget, mint az emberek.” Ugyanakkor ide tartozik még az arcfelismerés is, akár a telefonunk feloldására, akár az országhatárokon egyre inkább elterjedt gépi azonosításra gondolunk. A másik jelentős csoport a hangfelismerés, amellyel a YouTube videóiban is találkozhatunk, ha az automatikus feliratozásra gondolunk. A harmadik szignifikánsan elkülönülő csoport a nyelvfelismerés, vagyis a neuro-lingvisztikus programozás

(NLP), s ez a három érinti legfőképpen a jog területét. Az NLP-nek számtalan ága-boga van, a leglényegesebb feladatot a fordítóprogramok látják el. Azonban az ITKI kutatója kiemeli: a mesterséges intelligenciát, amely a gépi tanuláson alapszik, meg kell különböztetni az egyszerű automatikus folyamatoktól, amelyek a „ha, akkor” szabályszerűségekre épülnek.

Gépi tanulás: forráskutatás a jog területén

A gépnek mintázatokat, adatokat, adathalmazokat mutatnak, magyarázza Zódi Zsolt, a gép ezek alapján ismétlődéseket, összefüggéseket keres a szabályszerűségeket követve. A fordítóprogramok esetében, míg régebben eme szabályszerűségek során a gép szóról szóra, értelmezés nélkül lefordította a kért anyagot, addig napjainkban már a szöveggörnyezethez igazodva értelmezi azt. Az ITKI kutatója kiemeli: mivel az NLP a természetes nyelvi feldolgozást teszi lehetővé, könnyen beépült a jogi területen alkalmazott mesterséges-intelligencia-eszközök közé. A jogi forráskutatás (legal research) folyamata során értékes idő nyerhető a gépek bevonásával. „Szemben Magyarországgal, ahol egy jogásznak tisztában kell lennie két-három ezer jogszabállyal és közel húsz-harmincezer releváns bírói ítélettel, addig az amerikai jogrendszerben például ezek nagyságrendekkel számottevőbbek” – hangsúlyozza Zódi Zsolt.

A komplexebb jogi környezettel rendelkező országokban sokkal nehezebb megtalálni a megfelelő forrásokat, így az Amerikai Egyesült Államokban eme területen régóta mozognak olyan technológiai cégek, amelyek segítik a forráskutatást. Emellett a kutató kiemeli, az automata klasszifikáció esetében is jelentős szerepet játszik a mesterséges intelligencia: a különböző szövegek csoportokba sorolása és a szerződésekben található összefüggések egymáshoz rendelése rengeteg időt vesz igénybe, így korábban ezt ügyvédjelöltek végezték, akár napokon keresztül. Ezzel ellentétben az AI lehetővé teszi, hogy pár óra alatt – szinte hibák és kihagyások nélkül – összerendezzünk több száz, több ezer dokumentumot. Mivel ezek az iratok általában nem egyeznek meg teljes egészükben, és konkrét szabályszerűségeket sem lehet meghatározni, a gépi tanulás során „a gépnek mutatnak problémamentes és »problémás« dokumentumokat is”, ezáltal folyamatosan megtanulja kiszortírozni, csoportokba rendezni a szövegeket. Emellett Zódi Zsolt felhívja a figyelmet: az automatikus dokumentumszortírozásban szintén jelentős rész végezhető el az AI segítségével.

A magyar gyakorlat

Amerikában az ország méretéből adódóan széleskörűen elterjedt a mesterséges intelligencia használata, azonban szabályozása még »

szabályozás nem született a területtel kapcsolatban – ismerteti Zódi Zsolt. Az Európai Unió 2020 áprilisában tette közzé az Artificial Intelligence Act névre keresztelt jogszabálytervezetet, amely definiálja a tiltott cselekményeket, így például a köztéri arcfelismerést, azonban a terjedelmében is jelentős dokumentumot még nem fogadták el. Magyarországon vannak magánkezdemenyek az mesterséges intelligencia jogi területen történő alkalmazására, többek között a Wolters Kluwer, a legnagyobb jogiadatbázis-forgalmazó, kísérletezik olyan rendszerekkel, ahol a bírósági ítéletek keresését egy gépi tanuló rendszer támogatja. „Amennyire tudom, vannak kísérletek a bűnüldözés területén, amit klasszikusan nem jognak szoktak nevezni, azonban a jog kikényszerítése, így ide sorolhatjuk.”

formálódik: „egyértelmű, az emberi méltóságot az alapvető jogokat nem sértheti”. Mindemellett nem diszkriminálhat, nem sodorhat minket veszélybe, nem használhatja ki az emberi gyengeségeket, a függőségre való hajlamot; ellenben jogi

A prediktív, azaz előre jelző rendszert területén olyan különböző markerek alapján határozzák meg az erőforrás-allokációt, amelyek által közel pontosan megmondható, hol számíthatunk bűnelkövetésre. Ennek ellenére elmondható, hogy Magyarország, kis

állam lévén, nem rendelkezik lényegesen sok jogi ügygel, így nem szükséges pénzt és energiát szánni az AI kiépítésére. „Az automatizáció, az AI csak egy megfelelő üzemnemet fölött éri meg”. A kutató kiemeli, valójában európai szinten beszélhetünk „elmaradottságról”, Amerikához képest, hiszen hasonló a helyzet Németországban, Olaszország vagy Belgiumban is.

Robotügyvédek vagy hús-vér jogászok?

Jogi területen az emberi reláció nagyon felülértékelt, szemben például az adminisztratív feladatkörökkel vagy a pénzügyi tanácsadással, a jogászok munkájában elengedhetetlen a személyes kapcsolatok kialakítása, az érzelmek megértése. A klasszikus kontradiktórus eljárásokban a mesterséges intelligencia támogathatja az ügyvédek munkáját: megkönnyítheti a jogi munkát a bizonyítékok felkutatásában, elemzésében. Zódi Zsolt azonban hangsúlyozza: a jövőben is csak az ember lesz képes elmenni a bíróságra, és reagálni a másik fél lépéseire. Ugyanakkor fontos megjegyeznünk, hogy a bírósági perek száma csökken, tehát a fentebb említett eljárás jelentősége mindenhol a világon egyre kisebb a jogi rendszeren belül. A jog átalakul: már nem az *ex post* jog alkalmazására helyezzük a hangsúlyt, a jog nagy része már arról szól, hogy megmondja, mit kell csinálni a bűntettek, káresemények stb. megelőzéséért. Összességében, a jogászok munkájának egy részét a mesterséges intelligencia ugyan nem tudja helyettesíteni, de a munka döntő része már nem a bíróságon történő pereskedést takarja. Zódi Zsolt továbbá leszögezi: az AI a jövőben sokkal több feladatot tud majd elvégezni, mint amit ma elképzelünk, és ez alól a jog területe sem lesz majd kivétel.

Szerző: Pap Melinda Patrícia

Nincs rés a Pajzson!

Új, részben saját fejlesztésű rendszert mutatott be május 12-én a katasztrófavédelem. A Belügyminisztérium (BM) Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) projektzáró rendezvényén világossá vált: az új rendszer a műveletek sikerét, a gyors és hatékony belső kommunikációt szolgálja, és a legmegfelelőbb, leggyorsabb és leghatékonyabb intézkedésekhez segíti hozzá a döntéshozókat. A katasztrófavédelem megújult Döntéstámogató Rendszerének (DTR) részleteiről Tanka László tűzoltó ezredest, a BM OKF Informatikai Főosztályának főosztályvezetőjét kérdeztük.

- Hogyan épül fel a megújult DTR? A DTR több részből áll, a projekt négy részre osztható. Az első egység a fejlesztés és változáskezelési rendszer. Megújítására azért volt szükség, mert a modern fejlesztéshez elengedhetetlen, hogy vele együtt a fejlesztési környezet is megújuljon. Ezután következett a másodikkal, a térinformatikai offline és online alkalmazások fejlesztése, amelynek keretében létrejött a veszélyhelyzeti forgatókönyvek dokumentumtára és az új bevetéstámogató mobilalkalmazás, a Pajzs Mini. Ennek segítségével azonnal hozzáférhetőek a közlekedési információk az újonnan kialakított térinformatikai szakrendszerű alkalmazásoknak köszönhetően.
- Mi a jelentősége a veszélyhelyzeti forgatókönyvek dokumentumtárának? A dokumentumtár korábbi események során készült szcenáriók és a hozzájuk tartozó iratok katalogizált gyűjteménye, amelyben keresőalkalmazás segíti a felhasználót. Ha már volt hasonló jellegű esemény, akkor a parancsnoknak nem kell fejből tudnia minden tennivalót a helyszínen, rákereshet a dokumentumtárban és az előző helyszínen alkalmazott lépések alapján cselekedhet. Emellett új események

felvételére is van lehetőség, és abban a pillanatban, ahogy azt valaki csatolta, a többiek számára is láthatóvá válik.

- Említette az új bevetéstámogató mobilalkalmazást, a Pajzs Minit. Mitől különleges ez az applikáció?

A katasztrófavédelem riasztási rendszerét kiszolgáló alkalmazás a Pajzs. A Pajzs meghosszabbított karja a Pajzs Mini eddig is működött, de most a projekt keretében megújult. Eredetileg >>

a régebbi típusú, tűzoltóautókba szerelt ipari PC-ken futott, a mai app azonban könnyen kezelhető, tabletre szánt – a mi elképzeléseink alapján külső fejlesztő által készített – alkalmazás. Bővült a funkciók köre, és már sokkal inkább nevezhető felhasználóbarátnak. Újításként jelenik meg például, hogy nemcsak saját magát látja a vonuló szer a térképen, hanem az azonos káreseményre riasztott többi szer fizikai helyét is, és azt is, hogy várhatóan mikor érkeznek ki a segítő tűzoltó kollégák, adott esetben magasból mentők vagy vízszállítók a helyszínre.

● **Hogyan és miért újították meg az appot?**

A megújulás folyamata több lépésből állt. Először kérdőívet készítettünk, kiküldtük több mint ötszáz

felhasználónak, a vonulós tűzoltóktól a szerparancsnokokon keresztül a megyei igazgatókig. A válaszokat feldolgoztuk, és ezek alapján írtuk össze szakmai igényeinket, illetve azt a követelményspecifikációt, amely alapján elkészülhetett az akár hétköznapi tableten is futtatható új alkalmazás. Nagyon fontos számunkra a biztonság, ezért egy úgynevezett zárt APN-s kártyával szereltük föl az eszközöket, hogy külső felhasználó semmilyen módon ne tudjon a rendszerhez kapcsolódni.

● **Hogyan járul hozzá Pajzs Mini a jó döntések meghozatalához?**

Természetesen a katasztrófavédelem megújult DTR-projektjének alapvető célja a lakosság személy- és vagyónbiztonságának növelése volt. Ezen

belül pedig az, hogy valós, vagy közel valós idejű adatokat tudjunk gyűjteni, amelyek hozzájárulnak a lehető legpontosabb információk átadásához, csökkenjen a reagálási idő és így eredményesebb legyen a beavatkozás. Azért küzdünk nap mint nap, hogy perceket, másodperceket nyerjünk, minél hamarabb érjünk a helyszínre, és számoljuk fel a káreseményt. Teljesen megújítottuk a gépjárművekben elhelyezett fedélzeti számítógépes rendszert is, sokkal modernebb technológiával, lényegesen könnyebben kezelhető felülettel váltottuk ki a régit. Az új rendszer a műveletek sikerét, a gyors és hatékony belső kommunikációt szolgálja, és a legmegfelelőbb, leggyorsabb és leghatékonyabb intézkedésekhez segíti hozzá a döntéshozókat.

● **Miért fontos, hogy valós, illetve közel valós idejű adatokkal tudjanak dolgozni?**

Az applikáció alapja egy digitális térkép, amelyet akár terjedésmo-dellezésre, vagy például az operatív törzsek munkájához szükséges adatmegjelenítésre is alkalmazhatunk. A Magyar Közút Nonprofit Zrt.-től, illetve az ORFK-tól kapott információk alapján tudjuk, hol van baleset, útlezárás, útfelbontás, terelés, forgalomkorlátozás, kidőlt fa, bármi, ami akadályozhatja a vonulást. Ha az akadályozó tényezőkről valós időben kapunk információt, akkor a rendszer már olyan útvonalat kínál fel a kollégáknak, amely figyelembe veszi azokat. Emellett, ahogy a dokumentumtárral kapcsolatban említettem, nekünk is van lehetőségünk olyan információk felvitelére, amelyek még nem szerepelnek az online térképen. Ezeket bejelölve a többi társszerv is értesül mindenről.

● **Beszéltünk a projekt első két alkotórészéről. Mit tartalmaz a harmadik és a negyedik projekt egység?**

Ahhoz, hogy az új alkalmazásokat hatékonyan tudjuk használni, szükség van megfelelő készülékekre, a projekt keretében tehát mobilkészülékek és dokkolókkal bővült az eszköztár. A dokkoló használata rendkívül egyszerű: amikor riasztást kapnak a tűzoltóságban, akkor az autó rendszámához párosított eszközt a kolléga magához veszi, beszállnak a gépjárműbe, az eszközt bepattintja a dokkolóba, és máris üzemkés a rendszer. A projekt negyedik lába nem kötődik szorosan az első háromhoz, de fontos volt, hogy valamennyi megyei igazgatóságunkon megerősítsük az informatikai helyiségek objektumvédelmét. Az informatikai helyiségek alatt a szervertermeket értem, azok fizikai, logikai és biztonsági védelmét helyeztük egységes alapokra.

Hő-, füst- és páraérzékelőket helyeztünk el bennük, vadonatúj klímaberendezésekkel szereltük föl őket, elkészült a beléptető- és kamerás megfigyelőrendszer, majd az ajtók és ablakok betörésgátló rácsot, illetve fóliát kaptak. A DTR-projektrel egy időben zárult az Iparbiztonsági Információs Központok kialakításához, megvalósításához kapcsolódó projekt. Két különböző dologról van szó. Az Iparbiztonsági Információs Központok kifejezetten azért jöttek létre, hogy ha rendkívüli esemény következik be, akkor ezek a központok biztosítsanak az operatív munkacsoportok minden tagja számára azonos munkakörülményeket a lehető leghatékonyabb eseménykezelés érdekében. Tehát a központok tekintetében nem egy 112-es hívószámon bejelentett esetre kell gondolnunk, hanem olyan elhúzódo eseményre, amelyen például 2010 októberében, a mindenki által ismert kolontári vörösiszap-katasztrófa volt.

Akkor nagy szükség lett volna arra, hogy ilyen központok segítsék a munkát megyei szinten. Bár elsősorban iparbiztonsági központokról beszélünk, tehát az iparbiztonság, a veszélyes ipari üzemeket érintő események kezelése van a fókuszban, de bármi mást, például egy elhúzódo erdőtüzet is képesek vagyunk kezelni a központok támogatásával. Az operatív törzs kifejezés szintén nem ismeretlen: a szakemberek operatív tevékenységet végeznek, csak és kizárólag azon az eseményen dolgoznak, amelyre összehívták őket. A DTR-projekt viszont összefoglalva: a mindennapos és azonnali riasztások kezelését támogatja, azon eseményekhez köthető, amikor az állampolgár a 112-t tárcsázza, és tűzoltói beavatkozásra van szükség. A DTR megújult alkalmazásai lehetőséget adnak arra, hogy a különböző szakterületek a valós idejű információk birtokában megalapozott és gyors döntéseket hozzanak.

Szerző: Páhy Anna

Fotó: Katasztrófavédelem (Facebook)

Tudományos fokozatváltás

Tavasszal alakult meg a Nemzeti Közzolgálati Egyetem (NKE)

Tudománystratégiai Osztálya, amely elsősorban saját kutatásokkal segíti az egyetem nemzetközi kutatási kiválóságának növelését, emellett személyre szabott mentorálással támogatja a tudományos pálya iránt érdeklődőket.

Közreműködésükkel a motivált oktatók publikációjukat Q-s besorolású nemzetközi folyóiratokban is megjelentethetik. Ehhez kapcsolódóan újult meg nemrég az uni-nke.hu-n található minőségi közleményeket bemutató aloldal, ahol az NKE-s kutatók adott évi tudományos teljesítményét tekinthetjük át.

Tudományos fokozatváltás indult az NKE-n.

Academic coaching

„A tudománystratégia komplex dolog; munkatársaimmal együtt kifejezetten arra kérték fel, hogy növeljük az egyetem nemzetközi publikációinak számát. Egyfelől vannak kollégák az osztályon, akik kifejezetten kutatnak és nemzetközi lapokban publikálnak, de talán ennél is fontosabb feladatunk a mentorálás: szeretnénk felkutatni és segíteni azokat a kollégákat, akik számára szakmai előmenetelük szempontjából fontos, hogy magas presztízsű lapokban publikáljanak cikkeket” – mondta el Demeter Márton, az NKE Tudománystratégiai Osztály osztályvezetője, a *Ludovika Tv Célkeresztben* című adásában. A cikkek szakmai részét az egyes kutatók reprezentálják, az osztály munkatársai pedig segítik végleges formába önteni azt. „Mindkét fél számára előnyös, ha minél hamarabb elkezdjük a közös munkát. A folyamat elejétől tudunk segíteni, ha megkeresnek bennünket egy kutatási ötlettel, attól kezdődően, hogy

milyen adatokat hogyan elemezzenek, hogy eladható legyen általa a mű; de segítünk stilisztikailag is olyan formába önteni, ahogy azt a nagy lapok szeretik”. A nagy nemzetközi tudományos folyóiratok szerkesztői folyamatosan nagyszámú cikk között válogatnak, így sokszor olvasás nélkül szűrik ki, hogy megfelel-e az adott mű az általuk szabott feltételeknek. Demeter Márton hangsúlyozta, hogy tevékenységüket több adatbázis is segíti, amelyekben lehetőség van szűrni témákra, fókuszokra, módszerekre is, továbbá hasznát veszik a best practice-nek is: „ha megnézzük, milyen cikkeket, milyen folyóiratokban olvas egy kutató, tudhatjuk, hogy milyen anyagokat preferáló lapok jöhetnek szóba a publikálás során”. A tudományos cikkek megjelenésének átfutási ideje hosszú, másfél-két évre tehető általában. „Mi első körben három-öt évben gondolkodunk; ez idő alatt kutatóként két-három

magas presztízsű cikket is meg tudunk jelentetni a jövőben” – hangsúlyozta az osztályvezető.

„Elsősorban megpróbáljuk feltérképezni az érdeklődőket, jelen vagyunk a kari tanácsokon, tanszékvezetőkkel beszélgetünk, de kaptunk már listákat is lehetséges kutatókkal” – mondta el Demeter Márton, az osztály jelenlegi munkájának népszerűsítésével kapcsolatban. Hosszú távon rendelkezésre állhatnak majd olyan megfelelő tudással rendelkező tanszéki kollégák, akik képesek mentorálásra, ezáltal nem csupán a tanszéknek, hanem az egyetemnek is nőhet a tudományos versenyképessége.

Növekvő nemzetközi láthatóság

Az egyetemek kiválóságának egyik legfőbb rangsorolási szempontja a tudományos teljesítmény és az ahhoz kapcsolódó mutatószámok. A hallgatói, doktoranduszi, oktatói, kutatói állomány kutatási eredményeit bemutató publikációs tevékenységnek megfelelően pozícionálható az egyetem az állami, a piaci és szakmai közegekben. A Nemzeti Közzolgálati Egyetem megalapításakor kiemelt cél volt annak hazai és nemzetközi tudományos láthatóságának, versenyképességének folyamatos növelése, amelyhez motivációs eszközrendszer is rendelt. Az NKE-s affiliációval rendelkező közlemények folyamatosan növekvő számát a világ két vezető hivatkozási adatbázisában, a Scopusban és a Web of Science-ben is nyomon követhetjük: az intézmény alakulása óta több mint tízszeresére emelkedett ezek száma. A – mennyiségi és minőségi – növekedés a hazai közlemények tekintetében is megfigyelhető, és a Magyar Tudományos Akadémia által meghatározott A, B, C és D minősítésű folyóiratcikkek

megjelenésében is látható. Kutatóink eredményeinek nagyobb láthatóságához az egyre magasabb számban megjelenő, nyílt hozzáférésű (open access) közlemények is hozzájárulnak. Az ilyen formában történő megjelenés a teljes kutatóközösség számára elérhetővé teszi a publikációkat, elősegítve a mű nagyobb idézettségét, ezáltal hatását az adott tudományterületre.

Megújult tudománykommunikációs felület

A kezdetektől működik egyetemünk honlapján a tudományos teljesítmény bemutatására szolgáló aloldal, amely most az Egyetemi Könyvtár munkájának eredményeképpen teljesen megújult. Nem csupán külsőleg, de tartalmilag is számos újdonsággal találkozhatunk: például az oldalon megismerhetjük azokat az oktatókat, illetve kutatókat, akikhez a Scopusban és a Web of Science-ben indexelt közlemény köthető az adott évben. Ezek közvetlenül elérhetőek a rájuk mutató linkek segítségével, de összefoglaló kimutatások is segítenek áttekinteni az NKE-s kutatók éves tudományos teljesítményét. Az adatok frissítése folyamatos szakértői támogatás mellett negyedévente, az Egyetemi Könyvtár segítségével valósul meg. Az aloldal az egyetem honlapján (uni-nke.hu), a tudományos élet menüponton belül, a minőségi publikációk alatt található.

Szerző: Szilágyi Dénes

Rakétasebességre kapcsol a tüzérség

Akár több száz kilométeres lőtávolsága is lehet annak a tüzérségi sorozatvető rendszernek, amellyel újabb képesség birtokába kerülhet a Magyar Honvédség. A szóba jöhető jelöltek kiválasztása elkezdődött, az eszközökkel akár egy teljes hadtest tüzérségi támogatása is megvalósulhat.

A „rakéta-sorozatvető” rendszerek múltja a II. világháború idejére vezet vissza. A Szovjetunióban már az 1920-as évek elején kísérleteztek a füst nélküli löporral hajtott rakétákkal, amelyek megalapozták a következő évtizedek fejlesztéseit. A szovjet Rakétakutató Intézet mérnökei az 1930-as években repülőgép-fedélzeti nem irányított rakétákat fejlesztettek, a következő években pedig megjelentek a szárazföldiek, amelyeket teherautó-alvázakra telepített indítószínekből lőttek ki. A rakéta-sorozatvetőket a köznyelv csak úgy emlegette: Katyusa, de elterjedt volt a Sztálin-orgona elnevezés is. A prototípus 1941. márciusi lőtéri tesztje és az ezt követő finomítások után Sztálin 1941. június 21-én elrendelte az eszközök hadrendbe állítását BM-13-16 típusjellel. Az első harci bevetés a források szerint Orsa városában történt 1941. július 14-én, amelynek során 112 csőből lőttek ki rakétákat az ellenfélre. A 82–300 mm-es űrméretben készült változatokból 1942 után inkább a 300 mm-es rakétákat preferálták. 1944 decemberéig több mint 6000 darab BM-13-ast és hozzájuk 10–12 millió rakétát gyártottak.

A sorozatvető múltja a Magyar Honvédségben

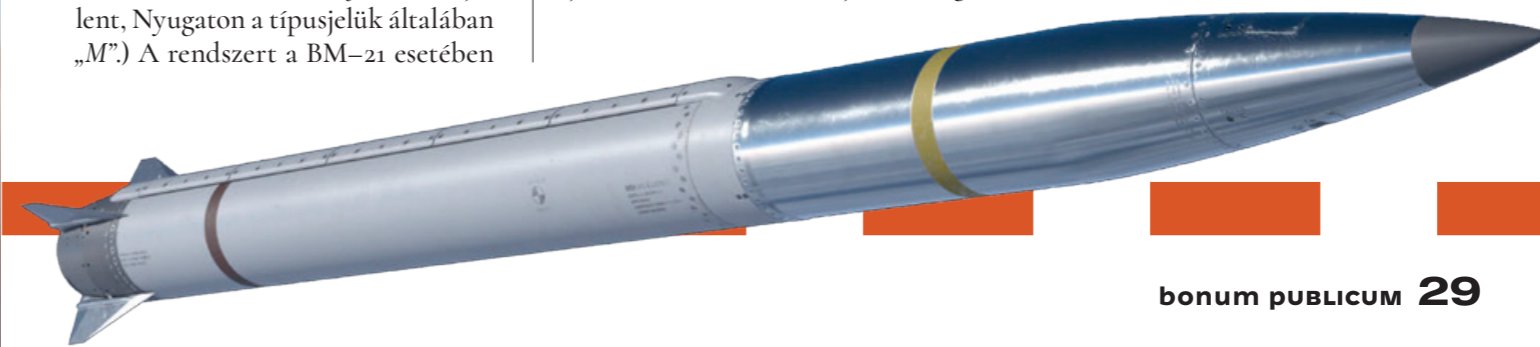
A II. világháborús Katyusák nyomán továbbgondolt fegyverrendszerek a világ több mint ötven országában jelenleg is hadrendben állnak. A Szovjetunió az 1960-as évek elején fejlesztette ki a BM-21 Grad (Jégeső) 122 mm-es rakéta-sorozatvető rendszerét, amelyből a Magyar Honvédség is vásárolt. (A „BM” rövidítés „harcjárművet” jelent, Nyugaton a típusjelük általában „M”.) A rendszert a BM-21 esetében

eredetileg egy Ural-375D tehergépkocsira szerelték, ezen kapott helyet a negyven darab, négyzetes formában elrendezett rakétavető csőköteg. Az eszközt öttagú személyzet működtette, amely három perc alatt tudta azt tüzkész állapotba hozni. A rendszer a kabinból vagy egy távirányító kábelről képes volt mind a negyven rakétát húsz másodperc alatt egyszerre kilőni, de volt lehetőség egyenként, vagy kisebb csoportokban indítani is. A fegyverrendszer igen nagy tüzerőt képviselt, hiszen például egy tizennyolc rakétavetőből álló zászlóalj egyszerre akár 720 rakéta indítására is képes volt. A fegyver azonban nem volt alkalmas pontos, körülhatárolt célok leküzdésére – magyarázta lapunknak Magyar Gergely őrnagy, a Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar Művelési Támogató Tanszék oktatója. A típusból a Magyar Honvédségben Pécssett, a vegyestüzér dandárnál volt két sorozatvető osztály, amely három üteggel, zászlóaljszintű támogatást jelentett. A rendszert 2004-ben kivonták a hadrendből.

M142 – A lehetséges jövő

Magyarországon jelenleg nincs meg a tüztámogatásnak az a része, amelyet a Grad-rendszer jelentett. A Magyar Honvédség D-20-as (M-55 jelzéssel is ismert) vontatott tarackágyúkkal rendelkezik, amelyek mellé, vagy lassan már helyettük, hamarosan érkeznek a figyelemre méltó tűzgyorsasági és löpontosági paraméterekkel rendelkező PZH2000 önjáró lövegek a haderőfejlesztési program keretében. A közelmúltban újabb lehetséges jövőbeli beszerzésként jelent meg a

sajtóban az M142 típusjelű Magas Mobilitású Rakétatüzérségi Rendszer, amelyet a nemzetközi szakirodalomban HIMARS (*high mobility artillery rocket system*) néven emlegetnek. A mozgékony, könnyű rakétatüzérségi eszközt az amerikai hadsereg részére fejlesztettek ki, amely a „nagy testvér”, az M270 MLRS (*multiple launch rocket system*) könnyített, kisebb kapacitású változata. A HIMARS kerekos hordozójárműről indítható rakéta-sorozatvető, egy hat indítócsőből álló, 277 milliméteres, M26-os vagy M30/31-es rakéta indítására való konténerrel felszerelve. Az amerikai hadseregen kívül több külföldi ország is hadrendjébe állította, például Szingapúr, az Egyesült Arab Emírségek, Jordánia, de tervezi rendszeresíteni Kanada, Katar, valamint Spanyolország és Lengyelország is, illetve nemrégiben Ruszin-Szendi Romulusz, a Magyar Honvédség parancsnoka és Maróth Gáspár védelmi fejlesztésekért felelős kormánybiztos is részt vett a rendszer éles bemutatóján, amivel a HIMARS is egy későbbi lehetséges beszerzés jelöltjévé vált. A HIMARS egy kazettában hat, egyben cserélhető rakétát visz; a cserét a kezelő személyzet körülbelül nyolc perc alatt képes végrehajtani. A rendszer kompatibilis az M270-nel is – tudtuk meg Magyar Gergelytől, aki beszélt alaptöltetéről, az M26–DPICM-rakétáról (*dual-purpose improved conventional munition*, azaz „kettős célú fejlesztett hagyományos töltet”), amely 23–28 kilométeres hatótávolsággal rendelkezik. Ennek van egy megnövelt hatótávolságú változata»

Kultúra, hit, identitás – remény Európának

Európa a megváltozott világgazdasági és világpolitikai környezetben is létezik tovább. A jelenlegi háború keserűes ünnepléssel hatotta át az idei, május 9-ei Európa-napot, ám a válság mégis magában hordozza a kontinens újjászületésének lehetőségét. Az Európai Unió alapkövét lerakó Schuman-terv kinyilvánításának 72. évfordulója alkalmat adott a jelen kihívásairól és a földrész jövőjéről szóló közös gondolkodásnak.

Hazánk 18 éve csatlakozott az Európai Unióhoz. Magyarország feladata, hogy a nyugati érték- és érdekszövetség tagjaként aktívan részt vegyen az unió jövőjének alakításában, az évforduló pedig alkalmat ad a számadásra és a jövőre vonatkozó tervek megfogalmazására. „Ahogyan Magyarország, egyetemünk is nyíltan vállalja európaiságát, képviseli az európai kultúra hagyományos értékeit, és hitet tesz azok megőrzésének fontossága mellett” – köszöntötte az

Európa-napra szervezett, Széchenyi Díszteremben tartott konferencia résztvevőit Deli Gergely. Az NKE rektora szerint európaivá a történelmünk, az alapvető emberi jogok tiszteletben tartása, a nemek közötti egyenlőség, a szólásszabadság, az akadémiai szabadság, a béke iránti vágy és szolidaritás tesz bennünket. A rektor szerint az integráció a béke garanciája volt és fejlődött együttműködéssé, ám a szomszédunkban dúló háború

miatt ezt most tetteknek is követni kell. Az Európai Unió alapkövét lerakó Schuman-terv, azaz a szén- és acélttermelés közös felügyelet alá helyezése a béke iránti vágyat fejezte ki, ami napjainkban alapvető igényként tért vissza Európába – fogalmazott Koller Boglárka nemzetközi rektorhelyettes. Meglátása szerint a mostani konfliktus megmutatta, hogy Európa nem tudja kiterjeszteni értékrendjét határain túlra, és ez jól jelzi a közös »

is M30 elnevezéssel, amellyel 60–100 kilométerre lehet lőni, illetve létezik az ATACMS (*army tactical missile system*) néven futó verzió, ahol a hat kisebb rakéta helyére egy nagy kerül. Az ATACMS lőtávolsága 300 kilométer. A HIMARS-rendszer könnyű, mozgékony volta miatt kiválóan szállítható repülőgéppel – a rendszer egyik legutóbbi éles bevetése az Iszlám Állam terrrorszervezet elleni harcban volt Irakban. Egy pilóta nélküli robotrepülő megkereste a célt, bemérte a GPS-koordinátáit, megadta azokat a HIMARS-nak, amely megsemmisítette azt. Magyar Gergely megfogalmazása szerint a rendszernek köszönhetően a nevezett konfliktus joggal volt illethető a „biztonságos háború” kifejezéssel.

Melyiket vesszük?

Az még a jövő kérdése, hogy melyik típust vásárolhatja meg a Magyar Honvédség. A kazettás töltetet hordozó (*cluster bomb*) típus kizárható, hiszen azt az oslói nyilatkozat tiltja, de vásárolhatunk például

a GPS-irányítással rendelkezőből. Darabja drágább ugyan, de ugyanazt a hatást olcsóbban éri el, mint ha az egész üteg ösztüzet zúdítana a célra. Németországban hadrendbe állították a rendszer úgynevezett aknaszóró lőszerét is, amellyel egy terület „távaknásítása” oldható meg anélkül, hogy a katona odamenne és hagyományos módon aknákat helyezne el. Létezik hozzá ködtöltetű rakéta, amely a manőverek álcázásánál nyújthat segítséget – sorolta a fajtaválaszték bőségének néhány példáját az őrnagy.

A képesség

A jelenlegi 17 km-ről 32 km-re – a hatás vizsgálata nélkül – az M142-rendszer beszerzése önmagában ekkora mértékű javulását eredményezhet a Magyar Honvédség tüzérségi képességeiben a lőtávolságot illetően. Ezek a sorozatvetők mindezeket túl megvalósíthatják a honvédség hadtest szintű általános tűztámogatását, ami 2004 óta hiányzik. Ezt a típusú sorozatvető-rendszert

az általános támogató tüzérségnél tudják majd használni, hiszen például egy lövészsorozatnak vagy -zászlóaljnak erre nincs szüksége, mivel feladatukra nem terjed ki a nagy távolságok tűztámogatására. A rakéta-sorozatvető rendszerek mindenütt a világon általános tűztámogatáshoz alkalmasak, általában magas intenzitású műveletekhez használják őket – szögezte le Magyar Gergely. Bár a Magyar Honvédség jelenleg még nem rendelkezik ilyen eszközökkel, a Nemzeti Közsolgálati Egyetemen az elméleti oktatásban természetesen a tananyag része az ilyen típusú fegyverrendszerekkel kapcsolatos ismeretátadás a tüzér szakirányon tanuló honvéd tisztjelöltek részére. Amennyiben érkezik majd ilyen eszköz, akkor remélhetőleg lehetőség lesz majd a csapatoknál, testközelből megismerni őket, mint történik az például a hamarosan érkező PZH 2000-es önjáró lövegek esetében is.

Szerző: Tasi Tibor

Fotó: AFP, Getty Images, Lockheewd

külpolitika hiányát. A konfliktus megbontotta a visegrádi együttműködés közti kohéziót is, miközben a versenyképesség vagy a digitalizáció kihívásai a hétköznapok kihívásai. 2022. február 24-ét nem fogjuk elfelejteni, és „*visszatekintve tudni fogjuk, hogy valós korszakhatárhoz érkezett Európa és az Európai Unió is*” – jelentette ki Koller Boglárka, aki szerint a kultúra, a hit és az identitás mégis reményt ad a kontinensnek ezekben az időkben. A válság ugyanis magában hordozza az újjászületés lehetőségét, így a körülmények ellenére van okunk ünnepelni Európát.

„*Európa hanyatlak, de mindig megússza*” – ezekkel a szavakkal utalt a földrész több ezer éves történetének legsikeresebb folyamatára, az európai integráció különleges sikertörténetére előadásában Martonyi János. A volt külügyminiszter szerint az integrációval kapcsolatban leggyakrabban emlegetett két kifejezés: a válság és a reform. „*Nincs több idő várakozni, Európának meg kell teremtenie a saját biztonságát és védelmi dimenzióját annak minden elemével együtt*” – állt ki a közös kül-, biztonság- és védelempolitikát képviselő stratégiai autonómia koncepciója mellett Martonyi János, aki hozzátette: mindezt nem a NATO-val szemben, hanem az észak-atlanti együttműködés keretén belül kell kiépíteni. Emellett be kell fejezni az egységes piac megteremtését, el kell háritani az ennek megbontására irányuló törekvéseket, és le kell venni napirendről az ideológiai és napi politikába átcsapó szempontokat – sorolta a jövő feladatait az NKE egyetemi tanára.

Aktuális épp ezekben a hetekben megvizsgálni az Európai Unió megjelenését a megváltozott geopolitikai térben. Koller Boglárka nemzetközi rektorhelyettes szerint a mostani „*külső sokkhatás*” egy sorba rendezte a tagállamokat, egységes válaszok

születtek, ám – egységes kül- és biztonságpolitika híján – mára nincs meg a teljes egység. Trócsányi László volt igazságügyi miniszter, a Károli Gáspár Református Egyetem rektora szerint a mostani háborúból egyik fél és Európa sem jön ki majd jól. Mindezt jól példázza egy francia fiatal beszédes megállapítása, aki nem egy háború utáni, inkább „*egy (újabb) háború előtti generációhoz*” tartozónak vallotta magát nemrégiben. Pröhle Gergely, a Stratégiai Tanulmányok Intézet igazgatója is a külső veszély ellen

felmutatott egységről, ugyanakkor a nemzeti érdekek éles megjelenéséről is beszélt, és feltűnőnek nevezte az egyes tagállamok belső kommunikációjában megjelenő „*áldozat és tettes*” megítélésének eltérő voltát. A háború miatt érdemes Ukrajna esetleges Európai Unió csatlakozásának kérdéseit is megvizsgálni. A konferencián tartott panelbeszélgetés résztvevői szerint Ukrajna európai uniós csatlakozása és az erről szóló kérelem PR-fogásokat sem nélkülöző, nemrégiben történt látványos

Az Európa-napon díjazták a Jean Monnet Chair-projekt keretében, az Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar Európa-tanulmányok Tanszéke és a Nemzetközi és Európai Szakkollégium együttműködésében meghirdetett „Mit jelent neked Európa?” című fotópályázat nyerteseit. A pályázatra Európa történetét, kulturális és nemzeti hagyományait, az európai egységfolyamatot, az európai integrációt és Európa jelenkori kihívásait egyéni, szubjektív nézőpontból megjelenítő alkotásokkal lehetett jelentkezni hallgatóknak és egyetemi munkatársaknak is. A zsűri döntése alapján Ekaterina Popova PhD-hallgató, Kiss Fanni egyetemi hallgató és Pálfalvi Zoltán, a Ludovika TV szerző-műsorvezetője alkotásai bizonyultak legjobbaknak, mindhárman Ludovika-ajándékokat vehettek át.

benyújtása utópia, ám a háború felgyorsíthatja Szerbia és Montenegró európai integrációját, és reálissá teheti a 2025-ös céldátumot. Utóbbi megvalósulását egyébként magyar nemzeti érdekek nevezték. A panelbeszélgetés szakértőit kérdezték arról is, hogy felgyorsíthatja-e a most zajló háború egy európai közös hadsereg

felállítását? Trócsányi László inkább a közös katonai együttműködésben, mintsem a közös hadsereg létrehozásában látja a jövőt. Az Európai Unió jelenlegi hasonló kooperációi ugyanis inkább békefenntartó műveletek, a jövőben ez a csapatmunka a közös hadiipari fejlesztések, közös fegyvergyártási platformok, beszerzések erősödésében, esetleg gyors reagálású hadtestek létrehozásában nyilvánulhat meg. A fenti kérdéssel kapcsolatban Pröhle Gergely arra hívta fel a figyelmet: a brexittel az unió legerősebb hadserege is távozott, amely biztonságpolitikai egyensúlyra törekedett és leginkább fordult a NATO felé. Az igazgató a

szövetséggel közösségben megerősödő biztonságpolitikai autonómiában látja a választ a fenti kérdésre.

A szomszédunkban dúló konfliktus ráirányítja a figyelmet az Európai Unión belül lévő regionális szövetségek jövőbeli szerepére is. Ebben a helyzetben felértékelődik például a közép-európai identitás meghatározása, különösen a konfliktus visegrádi együttműködésre gyakorolt hatása fényében. Bár egyesek – a V4-en belüli eltérő álláspontok miatt – már temetik a szövetséget, Koller Boglárka úgy látja: a V4 nem merev struktúra, nem intézményes szövetség, és nem is volt mindig intenzív az ezen keretek közötti együttműködés. Ezek fényében viszont nem is kell a „*halálát kiáltani*”, de vissza kell térni hozzá. Mindehhez Pröhle Gergely hozzátette: a fentiek alapján a magyar külpolitika legfontosabb feladata a magyar–lengyel kapcsolatok rendezése, mivel ez erősítheti Közép-Európa stratégiai szerepét, amely a nyugati és keleti erőközpontok között létrejövő világpolitikai jelentőségű stratégiai csoportosulás, értékes és perspektivikus együttműködés.

Szöveg: Tasi Tibor

Fotó: Wikipédia

A nemzetközi konferenciák, a határon átnyúló projektek újabb és újabb szakmai kapcsolatok kialakítására teremtenek lehetőséget, hozzájárulnak a szakmai fejlődéshez, valamint segítik a képviselt intézmény hírnevének öregbítését is. Knisz Judit kutatóbiológus, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Víztudományi Karának (VTK) oktatója nem csupán hazánkban, hanem a határon túl is képviseli szakmáját. Interjúból kiderül, miért javasolja a külföldi tapasztalatszerzést, illetve hogyan tudja összeegyeztetni a családi életet a szakmai utazásokkal.

- Milyen tárgyakat oktat a Víztudományi Kar hallgatóinak? Környezeti biotechnológiát tanítok, illetve a vízügyi üzemeltetési mérnök hallgatóknak mikrobiológiát és biotechnológiát, amelyben kiemelt figyelmet kapnak a szennyvíztisztítással és vízellátással kapcsolatos mikrobiológiai folyamatok. Másik oktatott tárgyam a *Szakdolgozat 1.*, amelyben a minőségi szakdolgozat-készítéshez igyekszem iránymutatást adni a hallgatóknak. Egy szabadon

Oktatók

választható tárgyat is felvehetnek nálam, ez pedig a *Szerves mikroszennyezők a környezetben* címet viseli. Arról szól, hogy a gyógyszermaradványok, fertőtlenítőszeres, ipari kemikáliák miként jutnak a környezetbe, és milyen veszélyük lehet az egészségre vagy az ökoszisztémára. Ennek a tárgynak leginkább szemléletformáló szerepe van, tudatos vegyszerhasználatra ösztönzöm a környezetmérnök hallgatókat.

- Napjainkban több külföldi ösztöndíjprogram is rendelkezésre áll. Van olyan, amelyben korábban pályáztam? Egyetemista koromban indult az Erasmus-program, ezt a lehetőséget akkor nem használtam ki, azonban a diploma megszerzése után sikerrel pályáztam meg egy külföldi ösztöndíjat, amelynek köszönhetően egy svájci laboratórium kutatógyakornoka lettem, ahol két és fél évig molekuláris biológiával foglalkoztam. A program végeztével egyik kutatótársamtól meghívást kaptam az Amerikai Egyesült Államokba, ott négy évet kutattam. Már családanaként tértem vissza Magyarországra, a távoli szakmai programokat egy ideig nem látogattam, ipari kutatással foglalkoztam, majd csatlakoztam az NKE-hez.

- Milyen külföldi konferenciákon vett részt legutóbb? A koronavírus okozta járványhelyzet miatt az egyetem színeiben még sok lehetőségem nem volt nemzetközi szakmai rendezvényeken részt venni, hiszen 2018 óta dolgozom a Víztudományi Karon, nemrég azonban egy indiai online konferencián mutattam be a kutatási eredményeimet. 2018-ban Phoenixbe utaztam egy korróziós

konferenciára. Szívesen veszek részt amerikai tanácskozásokon, mivel a „szakma krémje” képviselteti magát a rendezvényeken, és ott kiemelten magas szinten folyik a kutatás. Igyekszem évente részt venni egy-két olyan konferencián, amely nagymértékben segíti a szakmai fejlődésemet, valamint újabb együttműködést, közös munkát eredményezhet. Általában a programkiírások alapján tudok választani. Alapvetően a néhány napos programokat részesítem előnyben, hiszen családom vagyok, azonban a neves konferenciákon, amelyek nagy szakmai előrelépést jelenthetnek, akkor is igyekszem ott lenni, ha esetleg távolabbra kell utaznom. Természetesen ezeknek az utaknak nemcsak szakmai része van, hanem szabadidős programkínálata is, utóbbi azonban nem jelent prioritást abban, hogy milyen konferenciákra látogatok el.

- Részt vesz jelenleg valamilyen nemzetközi projektben? Igen, egy európai uniós projektben, a COST Akcióban veszek részt. A program a mikrobiálisan befolyásolt korrózióval foglalkozó kutatókat és szakembereket igyekszik közösségbe vonni. Ennek keretében nemrég Spanyolországban, Fuengirolában járhattam egy tanácskozáson. Szintén ehhez a programhoz kapcsolódva nyáron Berlinben lesz szakmai találkozó. Minden szakmai útnak megvan a maga varázsa, viszont fárasztó is, hiszen az előadásra való felkészülés komoly energiákat igényel. Mégis feltöltöttek ezek a programok, mindig nagyon motiváltan térek haza, sok új ötlettel gyarapodva a további kutatásokhoz. Úgy vélem, »

a világ körül Knisz Judit

Mikroszkóp alatt
a Víztudományi Kar oktatója

egy kutató számára elengedhetetlen, hogy rendszeresen látogasson olyan konferenciákra, ahol egyeztetni tud a szakma képviselőivel, és meg tudja vitatni a kutatási eredményeit.

• A Víz tudományi Kar bajai campusán folyó fejlesztések hogyan segíthetik a nemzetközi együttműködések, közös munkák létrejöttét?

A campusfejlesztés keretében folyamatban vannak laborfejlesztések is a Víztechnológiai Oktatóbázison. Eszközparkunk új műszerekkel, berendezésekkel bővült és bővül a továbbiakban is. A most induló Víz tudományi és Vízbiztonsági Nemzeti Laboratórium keretében hamarosan megkezdődik az új laborokban az effektív munka. A fejlesztések együttesen teszik lehetővé, hogy olyan projekteket indítsunk, amelyekbe nemzetközi partnereket, szakembereket is be tudunk vonni.

• Milyen főbb területekre koncentrál a kutatása?

Az egyik terület a szennyvíztisztítás. Egyedi szennyvíztisztító kisberendezéseket vizsgálok abból a szempontból, hogy milyen mikroorganizmus-közösség végzi a tisztítást, illetve azt, hogyan lehet növelni a tisztítási hatékonyságot. Ezen belül is kiemelten foglalkozom az antibiotikumrezisztencia-gének előfordulásával, ugyanis a szakirodalomban kisberendezésekből még nem igen található erre vonatkozó adatok. Ebben a kutatásban sok lehetőség rejlik, hiszen az eredmények közegészségügyi szempontból és tudományos szempontból is nagyon izgalmasak. A másik kutatási területem a mikrobiálisan befolyásolt korrózió. Erről nagyon keveset hallunk vagy tudunk, annak ellenére, hogy komoly anyagi károkat okoz az iparban. A mikroorganizmusok

egy korrózióálló acélsövet akár három hónap alatt ki tudnak lyukasztani, sokan ezt el se hiszik, nem tudják elképzelni. Bár az utóbbi években rengeteg új információ született erről a jelenségről, még mindig maradtak kérdések, megoldandó problémák. Célunk egy olyan hálózat kialakítása, amelyben minél több tudományos eredményt tudunk összegyűjteni a mikrobiálisan befolyásolt korrózióról. Ezt szolgálja a COST Akció is, amelyet már korábban említettem.

• Bátorítaná a hallgatókat, illetve kollegáit külföldi tanulmányok folytatására vagy munkatapasztalat-szerzésre? Mindenkit arra biztatok, hogy éljen az Erasmus-program adta lehetőségekkel, vagy bármilyen egyéb pályázati lehetőséggel, és töltsön néhány hónapot külföldön. Ugyanis ez nemcsak életre szóló élmény, hanem tanulási folyamat is: egyrészt minden ország más, mindenhol más aspektusból közelítik meg a kutatási témákat. Svájci és amerikai munkáim során rengeteg eltérő nemzetiségű szakemberrel dolgozhattam együtt. Nagyon sokat tanulhattam ebben az internacionális közegben a toleranciáról, a különböző szemléletmódokról és a munkamorálról. Úgy vélem, profitálni lehet abból, ha valaki külföldön tanul vagy dolgozik, hiszen ez segíti, hogy nyitottabb legyen az új módszerekre. Ez a hazai kutatási folyamatokat is előrébb viheti. Az egyik legfontosabb, amit megtanultam az amerikai munkám során, hogy az ember nem egyedül dolgozik leghatékonyabban, hanem együttműködésben. Annyira sikeresen működött ez abban a közegben, ahol dolgoztam, hogy igyekszem itthon is alkalmazni. Bízom abban, hogy hosszú távon sikerrel járok.

Szerző: Pap Melinda Patrícia és Bárdos Mónika

Fotó: Knisz Judit archív

Orosz energia nélkül

Jelentős hatással lenne Magyarország ellátásbiztonságára az orosz olaj és gáz behozatalának gyors megszüntetése. Gáz tekintetében például hazánk az egyik leginkább kitett ország az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank működési területén. Ugyanakkor Magyarország az elmúlt években sokat tett a kockázatok csökkentése érdekében, így hosszú távon lehet élet orosz olaj és gáz nélkül is.

Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság elnöke az Európai Parlament május 4-i plenáris ülésén ismertette a testület Oroszországgal szembeni hatodik szankciós javaslatának részleteit. A tervek szerint az orosz kőolaj importját hat hónapon belül, míg a finomított kőolajtermékek behozatalát az év végéig kellene megszüntetniük az uniós tagállamoknak. A javaslatot nem fogadta egységes támogatás, az orosz energiahordozóknak kitett országok hosszabb átállást igényelnek. Ezért a bizottság későbbi javaslata

szerint Csehország 2024 közepéig, Magyarország és Szlovákia pedig 2024 végéig kapna felmentést az orosz olajembargó alól. Magyarország ezzel szemben inkább teljes, azaz időkorlát nélküli felmentésre törekszik. Hazánk az elmúlt években sokat tett az energiaforrások és az energiafelhasználás diverzifikációjára, azaz az orosz kitértesség kockázatainak csökkentése érdekében. Interkonnektorokat építettek ki Szlovákia, Magyarország és Horvátország között, amelyek az Adriai-tengeren keresztül más

energiaforrásokhoz is hozzáférést biztosítanak. Azaz elindult az orosz energiahordozóktól való függetlenségünk, ám az általunk megkérdőjelezett szakértő óva int a gyorsan, nagyon rövid idő alatt történő leválástól. Inkább lassúbb átmenetet vizionál ugyanazzal a végeredménnyel: függetlenség az orosz energiahordozóktól.

Orosz olaj nélkül

A világgazdaság recessziós időszakban van: magas az infláció, a nyersanyagok ára folyamatosan nő, ellátási problémák »

vannak, és a jegybankok is megszorító politikát folytatnak. Mindezek felül jött a háború, amely minél tovább tart, annál kiterjedtebb recesszió következhet – mondta ki nemrégiben a Moody's hitelminősítő intézet. A recessziós félelmek mellett az Oroszországra kiterjesztett szankciók miatt sem biztatóak az előjelek a gazdaságban, az olaj- és gázembargó híre újabb olaj volt a tűzre. Az orosz olajról való leválás nem teljesen újkeletű, igaz, ezzel nem uniós, inkább nemzeti szinten „kísérletezett” több ország is az elmúlt időszakban. Lengyelország korábban, míg Németország, Franciaország és Olaszország nemrégiben kezdett dolgozni azon, hogy leválhasson az orosz szénről, olajról és földgázról. Magyarországon technikai és költségoldalon jelentős kockázatot rejt az orosz olajtól való gyors megszabadulás. A MOL közleménye szerint az orosz kőolajra és kőolajtermékekre bevezetett embargó jelentős hatással lenne a finomítók működésére, és az ellátásbiztonságra is, hiszen az oroszoltól eltérő minőségű kőolajkeverék használata akár finomítói meghibásodásokhoz vezethet. A Dunai Finomító működését ugyanis az oroszországi keverék kőolaj (*russian export blend, REB*) feldolgozására tervezték. Más típusú kőolajat a finomító legfeljebb 35 százalékos arányban tud felhasználni. Azaz az orosz olaj azonnali kiváltásának technikai korlátait a különböző típusú kőolajok kémiai összetételének teljesen eltérő volta okozza. A komplexum működését ugyan át lehet állítani más típusú kőolaj feldolgozására, de ez lassú folyamat, akár 2–4 év is lehet. A blendinghez, azaz az oroszhoz hasonló karakterisztikájú olaj más típusokból való kikeveréséhez több százmillió dolláros beruházás, egyebek mellett új tárolókapacitás kiépítése szükséges. Deák András, a Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos főmunkatársa is lassú

folyamat révén megvalósuló ellátásbiztonsági lépésnek tekinti az átállást, amelyet a Ludovika TV műsorában 2-3 évre prognosztizált. Ennyi idővel ugyanis áthidalható, hogy elkerüljük a globális olajhiányt és 2-3 millió hordó/nap orosz olajkapacitás kiesését, ami a mostani olajárak másfél-kétszeresére tolná fel. Deák András úgy fogalmazott: nem érzékeli, hogy Európa eddig rettentően nagy gazdasági áldozatot hozott volna, hiszen a mi mindennapjainkat messzemenően nem befolyásolja a háború ügy, mint például az orosz mindennapokat. Ott ugyanis áruhiány van, és a technológiai embargó olyan napi problémákat okoz, mint például egy egyszerű Windows-frissítés végrehajtása. Ugyanakkor a pénzügyi szankciókat viszonylag jól átvészelte Oroszország, hiszen pénzügyi rendszere nem omlott össze. De vissza az olajhoz! A MOL eddig 170 millió dollárt fordított arra, hogy csökkentse az orosz kőolaj-bedolgozás arányát, megnövelte az Adria-kőolajvezeték fogadóképességét, és szélesítette a tengeri szállítás lehetőségeit a százhalmattai és pozsonyi finomítók ellátása érdekében. Ugyanakkor több évbe is beletelhet a kőolajtároló-kapacitás jelentős bővítése. Külön feladatot jelenthet az oroszországi eredetű dízelüzemanyag EU-ba irányuló importjának pótlása is. Amennyiben ugyanis magvalósul a dízelbehozatali korlátozás, évente mintegy 30 milliárd liter dízel eshet ki a közép-európai régióban.

Orosz gáz nélkül

Ha az orosz gázszállítás egyik napról a másikra leállna, akkor a gáztárolókból valószínűleg még az év vége előtt elfogy a gáz, így igen hideg télnek néznénk elébe lakáson belül is. Mindezt némileg ellensúlyozandó, az év első felében rekordtempóban töltötték az európai gáztárolókat. A tárolt gázkészletek szintje május második felére jócskán meghaladta

a 40 százalékot, ami az október 1-jére kitűzött cél fele. Közben az orosz földgáz kiváltásáról már javában zajlik az ötletelés. Mindez az olajhoz képest hosszabb folyamat, ebben az évtizedben lehet gondolkodni a megvalósulást illetően – jelezte előre a tévéinterjúban Deák András. Az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank (EBRD) az átlagosnál jobb gazdasági teljesítményt vár idén Magyarországra, a szervezet 3,5 százalékos gazdasági növekedésben bíz. Az EBRD szakértői szerint ezt a GDP-növekedést az orosz földgázimport esetleges felfüggesztése fenyegeti a leginkább. Hazánk ugyanis az egyik leginkább kitett ország az orosz gáz tekintetében a bank működési területén. Az EBRD-országokban az összes energiát tekintve átlagosan 30 százalék az orosz gáz aránya, Magyarországon ez közel 40 százalék. Természetesen a közvetett hatások miatt minden gazdaságot megtépázna az orosz gázbehozatal felfüggesztése például a magas energiaárak miatt, de Magyarországot és Szlovákiát mindez a fenti okok miatt még érzékenyebben érintené.

Úton az LNG felé?

Egyre többen emlegetik, hogy bár az orosz gázzal való lekapcsolódás az európai fogyasztókat rendkívül sebezhetővé tenné, van megoldás, méghozzá a cseppfolyósított földgáz (LNG). Ezt az energiahordozót szállítják hatalmas hajókra szerelt gigantikus méretű tartályokban, a sajtóban gyakran mutatnak képeket erről. Csakhogy az invázió nyomán jelentősen megugrott a kereslet az LNG iránt, ami egy új kutatás szerint az év végére meghaladja a kínálatot. A globális LNG-kereslet ugyanis idén várhatóan eléri a 436 millió tonnát, ami több, mint a rendelkezésre álló 410 millió tonnás választék. Így pedig szakértők szerint könnyen füstbe mehet az Európai Unió REPowerEU elnevezésű terve, amelynek célja, hogy

még ebben az évben 66 százalékkal csökkentse az orosz gáztól való függőséget. A gázpótlás nehézségét jelzi előre egy másik adat: Oroszországtal 155 milliárd köbméter gázt küldött Európába, a teljes gázellátás több mint 30 százalékat. Ezt pedig nehéz pótolni, jelentősen át kell alakítani a kontinens energiaellátását, bár kétségtelen: az LNG-termelők több mint egy évtizede nem látott fellendülésre számíthatnak. A feltételezések szerint a gáz egyre kisebb szerepet játszik majd az európai energiamixben, kutatók inkább a megújulóknak, az atomenergiának és a szénnek szánnak nagyobb szerepet. Úgy látják, hogy Európa oroszgáz-fogyasztása, amely 2019-ben csúcsot döntött, 2030-ig folyamatosan csökken majd.

Nem is lesz szükség a gázra?

A fosszilis energiahordozók, így a földgáz közvetlen használatának betiltása már régóta napirenden van. A Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) nemrégiben a gázkazánokat és tüzhelyeket vette célba, egyre több lépést tesz kivonásuk érdekében. Az IEA szerint 2025-től nem lenne szabad új fosszilis tüzelőanyaggal működő kazánokat értékesíteni, azaz se gázbojlert, se gázcirkót, se kondenzációs kazánt. A lépés egyike azon négyszáznak, amellyel az ügynökség szerint 2050-re elérhető a zéró szén-dioxid-emisszió. Néhány ország konkrét lépést is tett már az ügyben: például New Yorkban 2023 decemberétől nem lehet olyan, hétemeletesnél alacsonyabb új házat átadni, amelyben gázkészülék működik. Egyébként szakemberek már régóta szorgalmazzák, hogy otthoni gáztűzhelyeinket cseréljük le elektromosra. Egy friss kutatás szerint ugyanis a gáztűzhelyekből metán szivároghat otthonunk levegőjébe, a szivárgás nagy része kikapcsolt állapotban jut a légterbe.

Szerző: Tasi Tibor

Szemléletváltás vizeinkért

Komoly szemléletváltásra van szükség a fenntarthatóságért, többek között vizeink megóvásáért. Felmerülhet-e, hogy rövid időn belül akár mi is ivóvízhiánnyal fogunk küzdeni? Milyen erőfeszítéseket kell tennünk ennek elkerülése érdekében?

Erről beszélgettünk Hetesi Zsolttal, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Víz tudományi Karának (NKE VTK) Víz- és Környezetbiztonsági Tanszék egyetemi docensével és Goda Zoltánnal, az NKE VTK Vízellátási és Csatornázási Tanszék tudományos segédmunkatársával.

● A hús több millió éve központi eleme az ember étrendjének. Ugyanakkor egyre gyakrabban merül fel, hogy kisebb mennyiségben kellene „falnunk” a húst, és növényi alapanyaggal kellene gyarapítani étrendünket. Ha a „termelőtől a fogyasztóig” folyamatra gondolunk, akkor ez mind azért történne, hogy vizet spóroljunk. Hol az igazság a történetben?

Hetesi Zolt: Az egészen biztos, hogy a Földön már nincs több olyan művelhető terület, amelyet még ne művelnének. Erdőt még lehet irtani, de nem célszerű, ezt ugye tudjuk. Nagyjából egy kilokalóriát érő hús előállításához az állat körülbelül tíz kilokalóriányi növényi táplálékot fogyaszt el. Ez azt jelenti, hogy ha mi döntően a hús alapú táplálkozás mentén élünk, akkor körülbelül hétszer-nyolcszor több területre van szükségünk, mint amennyire akkor lenne szükség, ha döntően növényire váltanánk. A Földön pillanatnyilag nem vagyunk túlságosan messze attól, hogy ezer négyzetméter termőföld

jusson egy emberre. Ez nagyon kevés. Az, amilyen intenzitással használtuk a földeket az elmúlt hatvan évben, nem fenntartható. Ez pedig már nem divatszó.

Goda Zoltán: A vízhiányról már beszélhetünk jelen időben. Ha csak a tavalyi évet nézzük, júliusban olyan forró periódus köszöntött be, hogy tíz magyarországi településen kellett ivóvíz-korlátozást elrendelni. Ezt már tekinthetjük ivóvízhiánynak. Magyarország egyébként sem Európában, sem globális szinten nem áll rosszul, viszonylag jó vízkészletekkel rendelkezünk, viszont fontos lenne odafigyelni erre. A jövőben jobban kell gazdálkodjunk, mint eddig, elkerülve azt, hogy komolyabb ivóvízhiány lépjen fel az országban. Sokféleképpen takarékoskodhatunk. Nagyon fontos először is azt felismerni, hogy az általunk mért vízlábnyom nem egyenlő azzal a mennyiséggel, amit a csapból kiengedünk. Többek között az ételnek, amelyet elfogyasztunk, de

akár a telefonunk elkészítésének is volt vízigénye, mint ahogy bármilyen más terméknek. Mindenképpen szükség van a szemléletformálásra! Legyünk tisztában azzal, hogy ha import gyümölcsöt vásárolunk, akkor egy távoli ország vízkészletéből vásárolunk meg egy darabot. Egyénileg, otthon is sokat tehetünk a takarékoságért, ha például az árammal spórolunk, akkor is vizet spórolunk.

● Egyértelmű, hogy mindenkinek alkalmazkodnia kell, de mi lesz a szakemberek feladata a jövőre nézve? Milyen erőfeszítéseket kell meglépni a mezőgazdászoknak és a fogyasztóknak a jövőben?

H. Zs.: Egy dolgot le kell szögezni. Egy átlag hetven kilós, a tápláléklánc csúcsán elhelyezkedő főemlősből nyole-, kilencmilliárd nem tartható el a Földön. Ez a természetes rendszer rovására megy. Az első feladatunk, amelynek közös igyekezetnek kell lennie: növelni kell a növényi étrend arányát. Ebből az következhet, hogy

termésterület szabadulhat fel, hiszen kevesebb húst kell előállítani a mezőgazdaságnak. Emellett meg kell találni azt a gazdálkodási módot, amely úgy tudja a mostani termésátlagot tartani, hogy közben nem teszi tönkre a talaj szerkezetességét, nem csökkenti a humusztartalmát, nem teszi sivár helyé, ökológiai sivataggá a szántóföldeket. Visszaulva a nyole-, kilencmilliárd főemlősré, amikor az ember elkezdett földet művelni, úgy körülbelül hatezer évvel ezelőtt, akkor a Földön a szárazföldi gerincesek összömege olyan 250–300 millió tonna lehetett. Ebben benne van a kisegértől kezdve a mamuton át a pár százezer ember is. Ma ugyanez a szám 1850 millió tonna, tehát a hat-hétszerese. Ez azt jelenti, hogy ennyiszer van több szárazföldi gerinces, mint amennyit a Föld természetes úton képes eltartani. A többletet pedig a majdnem nyolcmilliárd ember és a háziállataink teszik. Ez kizárólag annak köszönhető, hogy a mezőgazdaság iparszerű módon működik,

fosszilis források jelentős felhasználásával. Mútrágyák, növényvédőszer, nemesített vetőmag, gépesítés, öntözések. Valamennyihez nagy energiát használunk fel, ennek köszönhetően tudunk az 1900-as évekhez képest hét-nyolcszoros termésátlagot betakarítani ugyanazon földterületről.

● Az ember általában a saját kárán tanul, amikor érzi is a veszteséget. Az elvárt szemléletváltás mikor fog beépülni a köztudatba? Nem lesz késő, mire a helyzet fontossága tudatosul? G. Z.: Ha realista akarok lenni, akkor azt kell mondom, de. Az emberek nagyon lassan akarják, tudják ezt elfogadni. Mindenkinek tudnia kell, hogy egy elfogyasztott hamburger körülbelül 2500 liter vizet igényelt, mire a kezünkbe került. Hozzá vagyunk szokva, hogy egy mozdulattal megnyitom a csapot, és bárhol, bármikor tiszta, jó minőségű vizet kapunk. Nem vagyunk rákényszerítve arra, hogy takarékoskodjunk a vízzel. A szemléletformálás hosszú folyamat,

de azért látszanak pozitív előjelek. Igyekezünk kell meglátni azt, ami ránk vár, és tudnunk kell azt, hogy melyek azok a lépések, technológiai fejlesztések, amelyek segítségével a jövőben takarékoskodni tudunk az ivóvízzel. Ez lesz a jelen és a jövő szakembereinek feladata, akik közül most is sokan kiváló munkát végeznek.

● Mennyire bízhatunk az élelmiszerek megfizethetőségének megőrzésében?

H. Zs.: Ez a jövőkép irreális. A 21. században két jelentős áremelkedés volt a FAO-árindexben az orosz-ukrán háborút megelőzően. Az egyik a 2008-as, döntően ingatlanbizniszből, a másodlagos jelzálogpiacról begyűrűző válság, amely utána az olaj árát is érintette és természetesen a bioüzemanyagokét is. A következőt a 2011-es arab tavasz hozta, és mindegyiket felülmúlja az, ami most történt a háború és a vele kapcsolatos energiahordozók drágulása miatt. Nem fogunk már visszatérni oda, ahol korábban jártunk. Az előbbi »

kettő említett esetet követően is csak részleges visszarendeződés volt. Ha a háborúnak vége, most is vissza fog árazni a piac, de az eredetét soha nem fogjuk már érzékelni. Fel kell készülnünk, hogy ilyen drágák lesznek az élelmiszerek, a nyersanyagok és az energiahordozók is.

● **Közbeavatkozhat az éghajlatváltozás is?**

G. Z.: Az éghajlatváltozással az a problémánk, hogy nagyon gyors, ami most velünk történik. Magyarországon ennek két hatását tapasztalhatjuk: az egyik az átlaghőmérséklet emelkedése. Az elmúlt 100-120 évben körülbelül másfél fokot emelkedett a hazai átlaghőmérséklet, viszont ennek a túlnyomó része az 1980-as évektől következett be. A másik pedig, hogy nagyon szélsőségesse vált a csapadékeloszlás. Egyre inkább eltűnnek

azok a két-három napos, csendes esők, vagy télen a sokáig tartó, vastag hótakarók, amelyek szépen elolvadnak, és a felszíni vízbázisaink visszatöltésében komoly szerepet játszanak. Ezek eltűnnek, helyettük megjelennek a nyári, intenzív zivatarok. A csapadék lefolyása domináns, ami nagyon gyors és mi is gyorsabban próbáljuk elvezetni, de nem nagyon tudjuk még a csapadékot megfelelően hasznosítani. Tulajdonképpen Magyarország úgy száradhat ki, a felszín alatti vízkészleteink úgy csökkenhetnek, hogy igazából az éves csapadékmennyiség nem is nagyon változik.

● **Magyarország így vízben gazdag vagy szegény ország?**

G. Z.: Elhangzott pár éve, hogy Magyarország víznagyhatalom. Ez jól hangzik, csak nem igaz. Az országba összesen 24 folyó érkezik

be a környékbeli országokból, és 3 folyó hagyja el. Körülbelül 108-109 köbkméter víz érkezik az országba, és kicsivel több, mint tíz hagyja el. Ez mindenképpen függőségi helyzetet teremt. Látszólag nagyon sok vízünk van, de nem vagyunk ügyesek abban, hogy ezeket a vizeket megtartsuk. Több figyelmet kellene szentelni a felszín alatti vízbázisaink visszatöltésére. Évente körülbelül 58-59 köbkméter csapadék esik hazánkban, ennek túlnyomó része, 48 köbkméter el is párolog, így ebből csak nagyjából 3 köbkméter az, ami be tud szivárogni a talajba, amit nem párologtat el a növényzet sem, ami tényleg tud hasznosulni. Jelenleg az a helyzet Magyarországon, hogy a felszín alatti vízkészleteinkből köbkméterek hiányoznak.

Szerző: Pálfalvi Zoltán

Hatvanéves a bajai felsőfokú vízügyi képzés

Hat évtizeddel ezelőtt indult a bajai vízügyi felsőfokú képzés, amelynek hajója ez idő alatt több intézménynél is kikötött. Kezdetben szaktechnikusi, később főiskolai, mára pedig egyetemi keretek között folyt a képzés, majd a hajó 2017. február 1-jén a Nemzeti Közszolgálati Egyetemenél horgonyozott le: megalakult a Víztudományi Kar. Cikkünkben az elmúlt hat évtized legfontosabb történéseit idézzük fel.

Az Országos Vízügyi Főigazgatóság 1962-ben bajai székhellyel alapította meg a Felsőfokú Vízgazdálkodási Technikumot. Ebben az évben még Budapesten, levelező tagozaton zajlott az oktatás, amely 1963 őszétől bajai székhelyén folytatódott. A levelező tagozat mellett elindult a nappali tagozat első évfolyama általános és mezőgazdasági vízgazdálkodási, valamint vízellátási és csatornázási szakokon. Az iskola rövid idő alatt jelentős kapcsolatokat épített ki a területi szervekkel, a vízgazdálkodás ágazati egységeivel és a társintézményekkel. A bajai székhely mellett további levelező konzultációs központok működtek Budapesten és Szolnokon.

1963-ban kezdődött Baján a Sugovica-parti oktatási épület építése, a kijelölt terület feltöltésével és a területet átszelő árvízvédelmi fővédvonal áthelyezésével. 1965-ben átadták a négyszintes oktatási épületet, amelynek legfelső szintje kollégiumként funkcionált. Ugyanebben az évben osztottak először szaktechnikusi oklevelet is. Általános és mezőgazdasági vízgazdálkodási képzésen kilencen, vízellátási és csatornázási szakon tizenketten szereztek képesítést. Az 1970/1971-es tanévtől kezdődően a Budapesti Műszaki Egyetem Vízgazdálkodási Főiskolai Karaként folyt tovább az oktatás. Miután a hallgatók eredményesen elvégezték »

a képzést, már nem szaktechnikusi, hanem üzemmérnöki diplomát vehettek át. A vízgazdálkodási technikum megalakulásának tizedik évfordulóján, 1972-ben szakmai-tudományos emlékülést tartottak, amelynek írott anyaga 1973-ban jelent meg *Tíz éve indult a felsőfokú vízügyi szakemberképzés Baján* címmel. Szintén ebben az évben megépült a kollégium épülete, így felszabadult az oktatási épület legfelső szintje, és a belső átalakítást követően ott könyvtárat, laborokat és új oktatási helyiségeket alakítottak ki. 1979-ben újabb mérőföldkőhöz érkezett a képzés, amikor a felsőoktatás korszerűsítésével a kar a Pollack Mihály Műszaki Főiskola (PMMF) oktatási szervezeti egységévé vált, létrejött a Vízgazdálkodási Intézet. 1987-ig, a következő belső szervezeti átalakulásig az intézet hazai szakmai kapcsolatai szélesedtek. A Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság támogatásával létrejött a Magyaregregyi Vízmérő Telep. Az intézmény huszonöt éves jubileumát nemzetközi részvétellű tudományos konferenciával ünnepelték. A konferenciakiadvány három kötetben jelent meg, továbbá elkészült az intézet történetét bemutató kiadvány is. 1994-től a képzés a PMMF Vízgazdálkodási Tagozatoként működött tovább. 1996-ban a felsőoktatási

integráció eredményeként egyesült Baja két felsőoktatási intézménye, az Eötvös József Tanítóképző Főiskola és a PMMF Vízgazdálkodási Tagozata. Innentől Eötvös József Főiskola néven működtek tovább. A vízügyi képzés a Műszaki Fakultás részeként folytatódott. 2017-ben a Nemzeti Közszolgálati Egyetem befogadta a képzést, létrejött a Víz tudományi Kar. A kar folyamatosan fejlődik, korszerűsödik, aminek köszönhetően sokkal kedvezőbb körülmények között tanulhatnak a hallgatók, és az oktatók számára is adóttak a jobb feltételek. Dr. Szilávik Lajos professor emeritust, az NKE egyetemi magántanárát kérdeztük a bajai felső vízügyi képzés évfordulója kapcsán.

● **Hogyan került kapcsolatba a bajai vízügyi képzéssel?**

1993. július elsejétől kezdtem meg a munkát a PMMF Vízgazdálkodási Intézetének élén, ahova pályázat útján kerültem. Immár huszonkilenc éve tanítok folyamatosan Baján. Korábban nem dolgoztam a felsőoktatásban, teljesen új világ nyílt meg akkor előttem. Nagyon megszerettem az oktatói feladatokat, több ezer mérnök képzésének lehettem részese. Munkáival töltött éveim több mint felét az oktatómunka tette ki.

● **Milyen kihívásokkal kellett szembenéznie a Pollack Mihály**

Műszaki Főiskola Vízgazdálkodási Tagozatának keretében működő képzés vezetőjeként?

Az 1990-es évek közepére a vízügyi mérnöki szakma iránti érdeklődés – számos ok, például a bős–nagygyarosi létesítmény körüli politikai viharok miatt – lényegesen visszaesett, alig volt jelentkezés a bajai vízügyi képzésre. Újjá kellett építeni a vízépítő mérnök presztízsét, szélesíteni a képzési profilt, bővíteni a bajai képzés kapcsolatrendszerét, megerősíteni az oktatógárdát és a képzések infrastrukturális hátterét.

● **Mi a legnagyobb sikere annak az időszaknak?**

Az építőmérnöki szakon új szakirányokat indítottunk, új szakként megkezdtük a vízügyi irányultságú környezetmérnökök képzését, valamint stabilizáltuk a képzésben részt vevők létszámát.

● **1994-től 2013-ig húsz tanéven át volt tanszékvezető, intézetvezető a területi vízgazdálkodási szakterületen. Ebben az időszakban álltunk át – sikeresen – a bolognai rendszerű alapképzésre, amelynek bevezetésével három évről négy évre lehetett emelni az építőmérnöki alapképzés időtartamát. A tananyagot lényegesen bővítettük. Az informatika területén oktatási anyaggá tettük a hidraulikai, hidrológiai folyamatok modellezését.**

Fejlődött a műszerpark, áttértünk a kor legkorszerűbb mérési eljárásaira a geodézia és a hidrológia területén. Több témakörben országosan egyedülálló szakirányú továbbképzéseket szerveztünk a már diplomával rendelkező mérnökök továbbképzésére. Példaként említem, hogy az árvíz- és belvízvédelem területén húsz év alatt, nyolc képzésen háromszáz szakmérnök végzett, és dolgozik a vízügyi szolgálatban.

● **Öt éve egyetemi kereteken belül működik a bajai vízügyi képzés. Mekkora lendületet adhat a szakember-utánpótlásnak az, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem befogadta a képzést?**

A felsőoktatás átszervezésével, az önálló főiskolák megszűnésével számos változat szóba került a bajai képzés jövőjét illetően. Meggyőződésem, hogy

a Nemzeti Közszolgálati Egyetem keretei között, annak Víz tudományi Karaként a képzés jó helyre került, hiszen az itt végző szakemberek döntő többsége mérnöki életpályája során a „köz szolgája” lesz a vízügyi igazgatás, a víziközmű-szolgáltatás területén. Stabilizálódott a hallgatói létszám, megfelelő pénzügyi keretek állnak rendelkezésre a jelentős műszerparkot, mérőtelepeket, laboratóriumokat igénylő képzésekhez. Nagy lehetőség a szakma számára az NKE doktori iskoláiban való továbbképzés is.

● **A mai napig aktív részese a bajai vízügyi felsőoktatásnak. A tanuláshoz való hozzáállás, a víz iránti elhivatottság kapcsán mit tapasztal a hallgatók részéről?**

A hallgatók életrajza az elmúlt évtizedekben törvényszerűen változott.

Rengeteg impulzus, információ éri őket világunkból, környezetünkben. A szakma iránti elhivatottság nem velük születik, az a képzés, a tanítás, a nevelés révén alakul ki. Óriási a felelőssége annak, aki a katedrára áll. Én az elmúlt három évtizedben oktatóként ennek a kihívásnak igyekeztem megfelelni. Jók a tapasztalataim, volt hallgatóim túlnyomó többsége nagyszerű, a víz ügye iránt elhivatott, elkötelezett ember lett.

● **Hogyan változott a vízre fordított figyelem az elmúlt hatvan évben Magyarországon?**

Hatvanegy éve kezdtem el a tanulást a békéscsabai Híd- és Vízműépítő Technikumban. Szerénytelenség nélkül mondhatom, átlátom az elmúlt hat évtized fejlődési folyamatát. Hatalmas változás ment végbe: ma már természetes, hogy a víz érték, a víz megőrizendő természeti kincs. Az ilyen szellemű tudatos tevékenység a mindennapjainkban egyre inkább jelen van, s nem csak szövegek, de tényleges cselekvés szintjén is.

Szerző: Bárdos Mónika Fotó: VTK archív

Forrás:

Dr. Szilávik Lajos:
A főiskolai szintű vízmérnök képzés évkönyve 1962–2002

Dr. Faludi Gábor:
Huszonöt éves a vízgazdálkodási üzemmérnök képzés

HIDROLÓGUSOK A LUDOVIKÁN

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Víz tudományi Kar (VTK) szorosan együttműködik a Magyar Hidrológiai Társasággal (MHT). „A társaság fennállása óta folyamatosan a legmagasabb színvonalon kovácsolja egybe a víztudománnyal foglalkozó valamennyi szakterületet” – emelte ki köszöntőjében Deli Gergely rektor az MHT közgyűlésén, május 24-én. A két intézmény közötti kapcsolatnak köszönhetően az egyetem, a Ludovika Főépület Széchenyi Dísztermében biztosított helyszínt a rendezvénynek. A közgyűlés keretében koszorút helyeztek el Kvassay Jenő vízmérnök szobránál, a Ludovika Főépületben.

Fájdalomtól a kiengesztelődésig

Százkét éve, 1920. június 4-én írták alá az I. világháborút lezáró trianoni békeszerződést, amely napot az Országgyűlés 2010. május 31-én a nemzeti összetartozás napjává nyilvánította az erről szóló, 2010. évi XLV. törvénnyel. A rendelkezés kimondta: „a több állam fennhatósága alá vetett magyarság minden tagja és közössége része az egységes magyar nemzetnek, amelynek államhatárok feletti összetartozása valóság, s egyúttal a magyarok személyes és közösségi önazonosságának meghatározó eleme”.

Az aláírás vélhető időpontjában a történelmi Magyarországon megszólaltak a harangok, a gyárak szirénái, az iskolákban, hivatalokban gyászszünetet rendeltek el, a zászlókat félárbócra eresztették, tíz percre leállt a közlekedés, bezártak az üzletek. A trianoni trauma máig tartó hatásairól kérdeztük Hatos Pál történészt, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) Eötvös József Kutatóközpont (EJKK) Közép-Európa Kutatóintézetének vezetőjét.

● Meddig kell visszamennünk a történelemben, hogy megértsük a trianoni békediktátumot?

Alapvetően három megközelítés létezik. Vannak, akik egészen az 1526-os mohácsi csatavesztésig mennek vissza az okok láncolatának felfejtésében, és a 150 évig tartó török hódoltság helyrehozhatatlan pusztításában találják meg Trianon okát. „Az az ország, mely Mohács előtt paradicsomnak tűnt fel idegenek előtt, a török hódítás századaiban csak sajnálkozás tárgya: elpusztult, tönkretett vidék, melyet az utas nem egyszer temetőnek nevez” – írta a nagy történész, Szekfű Gyula az 1930-as években. A 16–17. századi háborúk eredményeképp valóban összezsugorodott a késő középkori magyar településterület, megroppant a magyarság demográfiai fejlődése, és jelentősen megváltozott a Magyar Királyság etnikai összetétele is. A 18. század elején, a Rákóczi-szabadságharc leverése után már egy, a Habsburgok európai birodalmába kényszerűen beintegrálódott, soknemzetiségű, soknyelvű, sokvallású Magyarország jött létre, amelynek magyar lakói csak relatív többségben voltak, s amelynek területi egységét számos közjogi különállás: szerb, horvát, román határőrvidékek, s a külön kormányzott Erdély törte meg. Nem esoda tehát, hogy mire a 19. század elején eljött a nemzeti ébredés

kora, nemcsak a magyar függetlenségi törekvések erősödtek meg, hanem a nemzetiségek is önálló politikai létük elismertetését kezdték követelni, elsősorban a nyelvi-kulturális jogokat, anyanyelvi oktatást stb., ami szerény kezdetnek tűnik a csekély számú nemzetiségi értelmiség által megalkotott nemzeti mitológiák (dákorumán elmélet, nagymorva legendák) tükrében, de éppen ez a dicsőséggártó mitológiák táplálta önérték vezetett később logikusan a területi autonómia, végső soron az önálló állami lét megfogalmazásáig. A második megközelítés éppen ezt az évszázados folyamatot tekinti döntőnek: a felébredő és megerősödő nacionalizmusok korában előbb-utóbb tarthatatlanná vált egy soknemzetiségű birodalom fenntartása – vagy átformálása etnikailag, de legalábbis nyelviileg homogén nemzetállammá. A harmadik megközelítés – amellyel magam is a leginkább egyetértek –, abban foglalható össze, hogy minden ezen folyamatok figyelembevételével is a világháborús vereség volt az, amely elkerülhetetlenné tette az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlását és ezzel párhuzamosan a történelmi Magyarország szétesését, azt, amit a köznyelvben úgy nevezünk: Trianon. Ami végül bekövetkezett, az az 1918. őszi háborús összeomlás megtörténteig nem volt bizonyos végkifejlet.

● Meg lehet-e érteni a 21. századból, hogy milyen körülmények között kellett a politikusoknak súlyos döntéseket hozniuk? Van-e jogunk erkölcsi ítéletet megfogalmazni a több mint száz évvel ezelőtt történelekről?

A történész feladata nem az, hogy a holtakat leosztálya, hanem a beleélés és a megértetés. Arra kell törekednie, hogy kutatásai közel hozzák a ma emberéhez a viharos gyorsasággal végbemenő változásokat, amelyekre senki nem tudott felkészülni. A „nagy háború” végének „apokaliptikus” időszakában hozott döntések megítélése nehezen megoldható morális feladat elé állítja a historikust. Sokszor engedünk az utólagos belátás könnyű és könnyelmű bölcsességének, mintha a mai evidenciák a múltban is ugyanúgy rendelkezésre álltak volna, számomra azonban kérdés, hogy az utólagos morális értékelés valós történelmi tudást takar-e.

● Egy történész hogyan tudja megérteni a mai kor emberével az akkori politikai helyzetet?

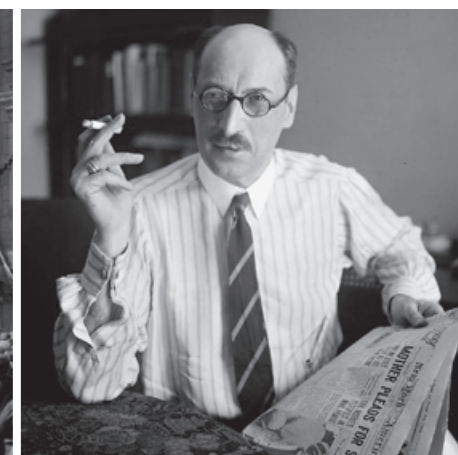
A történész szerszámosládájában a fennmaradt források kritikai értékeléséhez szükséges szakmai eszköztár véleményem szerint nem mindig elég. Meg kell próbálni olyan elbeszélést nyújtani, amely hidat épít jelenünkben a múlt furcsa idegenségéhez. Egyaránt le kell győzni a lelkes azonosulást és »

A delegáció érkezése

Trianon elleni tüntetés Szegeden

Károlyi Mihály miniszterelnök

a viszolygást – holott mindkettő oly természetes emberi tulajdonság.

● **Sokszor előfordul, hogy bűnbakokat keresünk egy-egy történelmi trauma feldolgozásához. Ez Trianon esetében is megfigyelhető. Egyesek Tisza Istvánt, míg mások Károlyi Mihályt, megint mások Kun Bélát és a kommunistákat hibáztatják. Mit kezdhet a történész ezzel a jelenséggel? A bűnbakképzés mechanizmusa az emberi kultúra egyik legrégebbi „találmánya”. Politikán túli, mégis a politikában is gyakran előforduló jelenség. Ha valakiben meg tudjuk találni a szenvedéseink vagy éppen a mulasztásaink okát, akkor sokkal könnyebben szabadulunk meg tőle. Ha egyetlen szereplőben, például Károlyi Mihályban, ha egyetlen végzetes eseményben, mint például az 1918. novemberi belgrádi Canossa-járásban Franchet d’Espèrey tábornok előtt megtalálható a végzetes katasztrófa összes oka, akkor mindenki más bűntelen Trianon és az ország feldarabolása bekövetkezéskor nem Károlyi Mihály volt az első bűnbak, hanem Tisza István, mert ő vált a háborús nélkülözések és a háborús szenvedések szimbólumává, és ezért meg is ölték. Tisza kivételes bátorsággal nézett szembe végzetével, de ez nem változtat a tényen, hogy igazi népharag támadt vele szemben. Amikor a pesti utcán szétfutott a hír a meggyilkolásáról, a bámészkodó katonák üdvölvést eresztettek a levegőbe, és a kimenős cselédlányok vihogták: „Megölték Tisza Istvánt!”. A Tisza koporsóját szállító vonat különkocsijának ablakait belőték a Keleti pályaudvaron, s a frontról hazatérő katonák azt ordibálták az italtól és gyűlölettől mámorosan,**

hogy „Tisza holttestét a vonat után kell kötni!”. Geszten a családi kriptá körül gyülekező gyászoló gyülekezetet Tisza saját belső cselédei zavarták meg, s szeretett falujának népe rideg részvétlenséggel fordult el koporsójától. A korszak hangulatát jól jellemzi, hogy 1918 zavaros forradalmi hónapjaiban „menő” volt a leszerelő katonák között a Tisza-gyilkossághoz. Ehhez képest a „hazaárulónak” bélyegzett Károlyi még jól is járt, öt bukása után felpofozták egy bécsi kávéház előtt, s ugyan merényletet is terveztek ellene, majd az 1920-as években törvény és bíróság forgatta ki híréből és vagyonából, de megérhette személyi és vagyoni rehabilitálását is. Azt is gyakran elfelejtjük, hogy a másik nagy bűnbakkal, a Tanácsköztársaság vezetőjével, Kun Bélával nem a Horthy-rendszer végzett, hanem Sztálin sajátjait sem kímélő véres önkénye. De a nagy összeomlás utáni hideg polgárháborús éveknek áldozatává lett a trónjától elvert, életét száműzetésben végző uralkodó, IV. Károly király is, s vele együtt enyészett el a háború előtti

„boldog békeidők” szabadelvű-liberális rendszere is. Ezeknek a küzdelmeknek az öröksége itt van velünk a ma emlékezetpolitikai harcok arénáiban is. A történésznek viszont higgadtnak kell maradnia. Joggal ütközhet meg az 1920 után többé-kevésbé kommunista társutassá lett Károlyi furcsa pályaalakulásain, antidemokratikus nézetein, nem hagyhatja homályban mégsem a tény, hogy rövid kormányzása idején Károlyi Mihály egyszer sem ismerte el Magyarország területi megcsonkítását, mert abban reménykedett, hogy népszavazás fog dönteni arról, hogy mi legyen az egykori Osztrák–Magyar Monarchia nemzeteinek sorsa.

● **Van olyan pontja a trianoni békediktátumnak, amelyre történészként azt lehet mondani akár a vesztes fél oldaláról, hogy elfogadható?**

A trianoni békeszerződés tragikumát semmi sem jellemezheti jobban, mint hogy a magyar nemzet szétszakítását eredményező diktátum egyben a független Magyarországnak lett az alapító nemzetközi jogi dokumentuma. Magyarország mint független állam a versailles-i békekonstrukció

révén lett a nemzetállamok modern közösségének a nemzetközi jog és a nagyhatalmak által elismert tagja. A dualista Magyarország területi integritása az Osztrák–Magyar Monarchia sorsához volt kötve, bár ezt a magyar közvélemény nem szívesen látta be, annál inkább berzenkedett az önálló magyar hadsereg és nemzeti bank hiányán. A milleneumi Magyarország az osztrák „sógorokra” állandóan neheztelő közvéleménye döntő része abban a téves hitben volt, hogy az Ausztriától független magyar állam megőrizheti történelmi határait. Arra, hogy a független Magyarország küszöbéről a történelmi Magyarország sírgödrébe lehet csak lépni, csak azután gondolt bárki is, amikor már nem volt visszaút.

● **El lehetett volna kerülni valamilyen módon a Magyarország megcsonkításával járó szerződés aláírását? Aligha. A négyéves háború és a nélkülözések által megnyomorított ország lakossága nem viselte volna el a további blokádot, az éhezést és a fűtetlen otthonokat, a frontokon négy évig vérzett parasztságot nem lehetett volna mozgósítani egy újabb**

háborúra. A győztes nagyhatalmak által támogatott utódállamok minden bizonnyal egységesen léptek volna fel a sorsával dacoló Magyarország ellen, ahogy tették ezt a csehek és a románok a Tanácsköztársaság Vörös Haderege által internacionalista mezben ám de facto honvédő hadjáratok leverésekor.

● **Az Osztrák–Magyar Monarchia felbomlása nemcsak etnikai, gazdasági, politikai, hanem a társadalmi életre kiható törésvonalakat is eredményezett Magyarországon.»**

A magyar békeszerződés aláírása a Nagy-Trianon palota Cotelle termében

Hatos Pál, történész

Milyen nehézségekkel kellett szembenéznie az embereknek a mindennapi életük során az anyaországban és az új határainkon túl?

A történelmi katasztrófa árnyékában a legtöbb ember számára a megélhetés volt a legnagyobb probléma. A mindennapok túlélése. A városok lakossága koplalt és fázott – a korszak leginkább szorongató képeit a szénhiány valóságában lehet elképzelni –, a falu paraszti társadalma meg a mindennapi élethez szüksége iparcikkeit nélkülözte. A hadiipari konjunktúra megszűntével felszökött a munkanélküliek száma, s a nagyon várt földreform felemás megvalósulása miatt a falu egyébként jórészt még mindig apolitikus társadalma sem tudott megbékülni a hatalmas vagyoni és társadalmi egyenlőtlenséggel. A hivatalnoki középosztály elszegényedett az inflációs időkben, s a közigazgatási alkalmazottakat és általában az értelmiségi rétegeket sújtotta a menekültkérdés is. A határon túli területekről a háborús vereséget követő fél évtizedben mintegy félmillió ember menekült az anyaországba, magával hozva elkeseredését, dühét. Mindez nagyon jelentős hatást gyakorolt a két világháború közötti politikai életre.

● **Milyen hatással volt a trianoni trauma a magyar nemzettudatra akkor, és milyen hatással van most?** 1918 és 1921 között született meg a Csonka-Magyarország. A szétdarabolt nemzet, a területvesztések mellett

a csonkaság a társadalom szinte minden lényeges életmegnyilvánulásában jelentkezett. Elég csak a csonkán-bonkán végrehajtott földreform következtében félreszorított kisgazda-társadalomra, illetve a demokratikus politikai részvételi jogok 1922-ben történt rendeleti megcsontására gondolni, vagy a hivatalos antiszemitizmus I. világháború utáni látványos megerősödését számba venni, amely a szerves magyar polgárosodás folyamatát mérgezte meg szinte jövétlenül. Mindezek a revíziós törekvéseket sem segítették. Pedig 1920 után gyakorlatilag nemzeti egyetértés volt abban, hogy a trianoni békediktátum ránk nézve elfogadhatatlan igazságtalanság. A magyar közvéleménynek ebben teljesen igaza volt. A versailles-i békerendszerrel általánosságban már akkor úgy fogalmaztak az elfogulatlanul látó kortársak külföldön is, hogy annak a veszteséket megalázó rendelkezései gazdaságilag és politikailag egy újabb háborút készítenek elő. Ez később be is bizonyosodott. Ami az elmúlt évtizedeket illeti: amióta újra szabad emlékezni, 1990 óta a Trianon-kultusz számos keserű vitát is eredményezett, ám a politikai-publicisztikai és tudományos mezben vívott villongások aligha takarhatják el a tény, hogy a trianoni állapot a nemzeti összetartozás szimbólumaként beépült a magyar nemzettudatba – ennek köszönhető, hogy a határon túli magyarság léte és kultúrája nem minősül „külföldinek”.

● **A környező országok történelmi hogyan vélekednek Trianonról?**

Az elmúlt negyedszázadban nem egy kísérlet történt a közös múlt magyar-szerb, magyar-szlovák, magyar-román történelmi vizsgálatára. Maradjunk annyiban, hogy valódi áttörés nincsen, talán nem is elvárható. A szomszéd nemzetek történelmeinek többsége a nemzeti újjászületés fontos állomásként értékeli az I. világháborút lezáró békerendszert. Számukra mindaz, ami Trianonban történt, a felszabadulás, az emancipáció szimbóluma. A román, szlovák vagy éppen a horvát és a szerb nemzettudatban továbbra is nagy helyet foglalnak el azok a nemzeti sérelmek, amelyeket a magyar uralom alatt szenvedtek el, mint például a szlovák nyelvű gimnáziumok bezárása az 1870-es években, vagy településeik magyar névvel való elnevezése a dualizmus korában ott is, ahol sosem élt egyetlen magyar sem. Vannak persze olyan történészek, akik nagyobb mértékben állnak saját nemzeti narratívájukhoz, például magyarul is elérhetőek Lucian Boia könyvei, s az elmúlt évek egyik örömdetes szlovák fejleménye az a felismerés, hogy a közös Magyar Királyság történelme szlovák történelem is, amelyre érdemes közösen emlékezni. Ennek egyik felemelő megnyilvánulása volt IV. Béla királyunk besztercebányai szobrának közös felavatása, a szlovák nemzeti mozgalom egyik legfontosabb városában. A közös történelem megannyi aspektusa, így például a reformáció korának vagy éppen a kommunizmus alatti egyházüldözés emlékezetének beemelése a közös közép-európai tudatba, szintén a tágabb régiós összetartozás és kiengesztelődés útjára vezethet.

Szerző: Sallai Zsófia

Fotó: Wikipédia, Szilágyi Dénes

A magyar kormányküldöttség, Benárd Ágost küldöttségvezető és Drasche-Lázár Alfréd rendkívüli követ és államtitkár, elhagyja az aláírás helyszínét

Katonaszentek:

Szent Erasmus – június 2.

Szent Erasmus a tengerészek védőszentje. A legenda szerint prédikáció közben villám csapott mellé, de Erasmus – mintha mise(m) történt volna – folytatta tovább szentbeszédét; ennek nyomán tisztelik őt a tengerészek. Bár Magyarországnak nincs haditengerészete, Szent Erasmus legendája izgalmas történet a nyári nagy melegben.

Szent Erasmus valószínűleg a campaniai Formiae püspöke volt, később remeteségbe vonult a libanoni hegyekbe. Diocletianus 284 és 305 közötti uralkodása idején szenvedett mártírhalált. Emlékét Nagy Szent Gergely pápa leírása rögzíti: a pápa 6. század végén tett tanúsága szerint ereklyéit a formiae-i székesegyházban őrzik. Szent Erasmus egy legendás történet miatt lett a tengerészek pártfogója. Történt ugyanis, hogy egy Erasmus által tartott prédikáció közben hirtelen vihar támadt, és egy villám a közvetlen közelében csapott le. Ez azonban nem tántorította el a prédikátort, szentbeszédét a ménkö után is folytatta. Halála után egy évszázaddal a tengerjárók a már szentté avatott Erasmustól vártak oltalmat a váratlan viharok és villámlás ellen. A hajók árbócain felvillanó elektromos kisüléseket az Erasmus által kiesdekelte védelem égi jelének tekintették, a szikrákat „Szent Elmo tüze” elnevezéssel illették. Halálához újabb legenda kapcsolódik: a pogányok kiszakították a beleit, amelyeket egy horgonyfelvonó csörlő köré tekertek. E legenda alapján Elmo jelképe a kerék alakú kínzóeszközhöz hasonló csörlő. Innen ered az is, hogy a tengerészek mellett a vajúdo anyák és a görösktől szenvedők is fohászkodtak hozzá. A képzőművészet hatalmas sebekkel ábrázolja, egyes festményeken püspöki ornátusban, kezében csörlőt tartva.

Szerző: Tasi Tibor

Részlet Jacopo da Voragine (1230–1298) itáliai krónikás *Arany legenda* című művéből, amely Szent Erasmus élettörténetét mutatja be:

„Constantinus egy mérges kígyóktól hemzsegő verembe dobatta, tüzes páncélba öltöztette, majd forró olajban fürdette meg a kegyetlenül megkínzott püspököt, de Erasmus még így is életben maradt. Ekkor a császár egy pogány istenszoborhoz vitette a szent életű férfit, és arra akarta kényszeríteni őt, hogy térdre borulva imádjja a totemet. Ebben a pillanatban valóságos csoda történt: Erasmus közeledtére a szobor váratlanul leesett a talapzatáról és darabokra tört, végül elporladt a földön. Az éktelen haragra gerjedt uralkodó egy vasszögekkel bélelt hordóba tette a püspököt és legurította egy magas hegyről, de Erasmus ezt a rettenetes próbát is sértetlenül átvészelte.”

Megnyitotta kapuját a Ludovika Történelmi Kiállítás

A Hazáért Mindhalálgig! Ezen elengedhetetlenül fontos ludovikás értékek jelentőségére hívta fel a figyelmet Deli Gergely, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem (NKE) rektora a Ludovika Történelmi Kiállítás ünnepélyes megnyitóján, az NKE Szárnyépület John Lukacs Társalgójában. Az esemény a 150 éves Nemzeti Honvédtisztképzés kerek évfordulójára való emlékezés újabb állomása volt.

„A Nemzeti Közsolgálati Egyetem nem csupán az egykori Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémia épületeit és parkját foglalta el, hanem annak szellemiségét, az itt folyó képzés pozitív célkitűzéseit is magáénak vallja” – emelte ki Deli Gergely. Az NKE rektora arról is beszélt, hogy az Akadémia képzésének céljai között mindig szerepelt az,

hogy az intézmény hazájukat szerető, vallásos, megbízható, alárendeltjeikről gondoskodó, lovagias gondolkodású tiszteket bocsásson ki falai közül. Mindezek mellett a képzés jelentős szerepet szánt a társasági és kulturális nevelésnek is, a tanórákon táncolni, énekelni, vívni és lovagolni is tanultak a tisztjelöltek,

megismerkedtek a művészetek majd minden ágával, és a hadtudományon kívül más tudományterületekkel is. „Egyetemünkön a honvédtisztek mellett rendőr- és katasztrófavédelmi tiszteket, közigazgatási és vízügyi szakembereket képezünk. A hazaszeretetnek, a hazafias gondolkodásnak, az általános és szakmai műveltségnek, a társadalmi együttélésben

példamutató szerepvállalásnak mindannyiuk számára elengedhetetlenül fontosnak kell lennie. Meg kívánjuk teremteni azt a környezetet, amelyben az oktatók és hallgatók közös munkája révén az egyetemünkön végzett szakemberek ismét úgy tekintenek, mint az egykori ludovikásokra” – mondta Deli Gergely.

„A kiállítás nem intézménytörténetet, nem intézettörténetet, hanem egyfajta szellemiséget próbál bemutatni” – hangsúlyozta köszöntőjében Csikány Tamás dandártábornok, az NKE tudományos rektorhelyettese. A Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar (HHK) Hadtudományi Doktori Iskolájának vezetője elmondta, a tárlat megálmodói azzal a céllal hozták azt létre, hogy bemutassák, mit jelent a ludovikás szellemiség, illetve azt is, hogyan érték el az Akadémián, hogy az itt végzett tisztek a társadalom elismert tagjaivá váljanak. »

„Az ilyen és ehhez hasonló bemutatók, múzeumok, kiállítóterek, gyűjtemények mindig részét képezik egy nemzet azonosságtudatának” – hangsúlyozta pohárköszöntőjében az ünnepélyes szalagátvágás után Padányi József vezérőrnagy, a HHK Katonai Műszaki Doktori Iskola és a Ludovika-történeti Kutatóműhely vezetője. „Azt gondolom, ez a kiállítás, amely a Ludovika történetéből, a ludovikások mindennapjaiból mutat be pillanatokot, be fogja tölteni azt a küldetést, amelyet valamikor az alapító atyák meghatároztak, hogy a hagyományokat évtizedeken, évszázadokon át egészen a mai fiatalságig megőrizze. Már csak egy felelősségünk van: minél több kollégánknak, barátunknak, ismerősünknek mutassuk be ezt a szépséget” – tette hozzá.

A kiállítás középponti kérdése, hogy miért alakult ki a két háború közötti, magasabb értékeket képviselő „ludovikás” jelző, majd ez hogyan degradálódott az 50-es évekre. A tárlaton egy „örök akadémikus” kalauzolja végig a látogatókat, aki mesél az akadémia hétköznapijairól, bemutatva a Ludovika széles és gazdag világát. Érintőképernyős kijelzőkön korabeli folyóiratokat, tankönyveket és jegyzetfüzeteket is olvashatunk, de akár lehetünk VR-szemüvegben is a soroksári lőtér virtuális másán.

A kiállítótérben helyet kapott még egy vívóterem- és kaszinóterem-részlet is. A kiállításához kapcsolódó applikáció pedig – szöveges tartalmakkal – ötven ponton keresztül vezet végig bennünket a tárlaton.

Szerző: Páhy Anna
Fotó: Szilágyi Dénes

Az antant olasz küldötte

Vajon miért kérte egy sienai olasz katona, hogy amikor majd meghal, koporsóját a magyar tisztiiskolások zászlója borítsa? Kiderül egy magyar nyelven nemrégiben megjelent kötetből, Guido Romanelli emlékiratából.

Guido Romanelli, az 1876. március 15-én Siena városában született olasz alezredes a Tanácsköztársaság idején érkezett a magyar fővárosba. Bár Romanelli elsősorban a háborús győztesek közös békecéljainak képviselőjére törekedett, közben azt is fölismerte, hogy folytatnia kell azt a politikát, amelyet a bécsi olasz missziót vezető Roberto Segre tábornok kezdett el, és amely a humanitárius és a gazdasági kapcsolatépítéssel a speciális olasz külpolitikai célok érvényesülését erősítette Közép-Európában. Gyorsan ki is építette kapcsolatait a már gyengülő tanácsoló hatalom képviselőivel. Kun Bélával is tárgyalt több alkalommal, de jó viszonyt ápolt a kommunellenzékével is. Segítette, szervezte a Magyarországon élő olaszok vagyonukkal együtt történő hazatérését, a hadifoglyok és menekültek utazását, mindemellett rendszeres élelmiszer-segélyezést is szervezett. Legjelentősebb politikai és egyben emberi jogi akciója az volt, amikor sikeresen tiltakozott a Tanácsköztársaság vezető politikusánál, Kun Bélánál az 1919. június 24-ei ellenforradalmi lázadásban részt vevő több mint kétszáz ludovikás tisztjelölt kivégzése ellen, és így megmentette az életüket. Romanelli 1929-ben emléktáblát kapott a Ludovika oldalfalán, ezt a pártállami időkben levették, ám mai tisztelői újraállították azt. Romanelli most magyarul is megjelenő visszaemlékezése – amelynek formálásához saját naplófeljegyzései mellett jó néhány eredeti iratot, dokumentumot is felhasznált – a spontán és öntudatlan elfogultságon túl jól harmonizál azokkal az információkkal, amelyeket a hivatali levéltárak és a kortársak levelezései őriznek. Egy olyan korszakból pedig, amelynek a mindennapjairól kevés a hiteles beszámoló, kifejezetten üdítő az olyan olvasmány, amely kellően nyitott és tárgyyszerű, egyik irányban sem egyszerűsíti le a dolgokat,

Guido Romanelli:
Küldetése Magyarországon
a Tanácsköztársaság
és a román megszállás idején.
Budapest,
Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.

nincsenek különösebb előítéletei, értékeli, de nem becsüli túl a „történelmi” osztályok képviselőit, ugyanakkor szociális érzékenysége és józan demokratizmusa révén nyitott a társadalom alsóbb csoportjainak gondjaira is. A Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában megjelent emlékiratot Mátyás Dénes, Pálmai Nóra és Róth Márton fordította magyarra; az előszót és a jegyzeteket Csorba László írta.

Szerző: Sarnyai Tibor

Döccenő számok

a versenyképességi barométeren

A döntéshozóknak hiteles mutatókra van szükségük ahhoz, hogy döntéseiket helyesen alapozhassák meg. De vajon milyen hatása van annak, ha hibás eszközöket használunk a gazdasági és a társadalmi haladás mérésére? Erre is választ kapunk egy, a Ludovika Egyetemi Kiadó gondozásában megjelent új tanulmánykötetből.

A visegrádi négyek gazdasági növekedése kiemelkedő volt a koronavírus-járványt megelőzően. Hazánk még a V4-eken belül is rendkívül meggyőző növekedést produkált. A rendszerváltást követően a régió államaiba eleinte főként erőforrás- és piacorientált befektetések érkeztek. Viszonylag rövid időn belül egészítette ki ezeket a hatékonyságösztönző és -javító, valamint a stratégiai beruházások köre is, amelyeket később az uniós csatlakozás lehetősége, majd ténye tovább erősített. A régió kormányai idővel maguk is tudatosan kezdtek

gazdaságösztönző, a versenyképesség növelő politikák megvalósításába. Az ma még természetesen nem látható, hogy a Covid-19-járvány és e járvány utáni intézkedések milyen hosszú távú hatásokkal járnak Európában, és miként érintik az európai gazdaság növekedési képességét. Éppígy kevés tudásunk van arról, hogy miként lehet jól kezelni egy ilyen sokkot tagállami szinten, és még kevesebb arról, hogy mit tud az unió tenni a siker érdekében.

Benczes István kutatóként rendszerint azt vizsgálja, melyek régióink gazdasági

növekedésének, versenyképességének és integrációjának makrogazdasági és intézményi feltételei. Számára a tudományos magyarázatot igénylő feladvány nemcsak a vírusjárványt megelőzően produkált kimagasló magyar növekedési ráta, hanem e mellé az a tény is, hogy Magyarország úgy volt képes a térségben erre a kiemelkedő teljesítményre, hogy közben a különféle standard versenyképességi rangsorokban rendre lemaradt. A kötet szerzője éppen a magyar jelenségek miatt közelít kritikusán a versenyképesség általánosan elfogadott koncepciójához. Többek között megállapítja, hogy a fogalom maga is a gazdasági fejlettség előrehaladásának függvénye. A kötet ezt a még nem evidens összefüggést Magyarország 2010-es évekbeli gazdaságfejlődésén keresztül mutatja be. A kutatás, illetve maga a könyv is a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Gazdaság és Versenyképesség Kutatóintézetének 2019-ben kiírt kutatási pályázatának köszönhetően valósulhatott meg.

Szerző: Sarnyai Tibor

Benczes István: Gazdasági növekedés és versenyképesség intézményi perspektívában. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 2022.

IMPRESSZUM • **bonum publicum** a Nemzeti Közszolgálati Egyetem magazinja • X. évfolyam 5. szám. • Felelős kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem
 • A kiadásért felel: Deli Gergely rektor • Főszerkesztő: Szilágyi Dénes, email: bonum.publicum@uni-nke.hu • Tervezőszerkesztő: Tóth Zoltán • Olvasószerkesztő: Bujdosó Hajnalka
 • Újságírók: Bárdos Mónika, Gyertyánfű Kovács Lilla, Pály Anna, Pap Melinda, Sallai Zsófia, Sarnyai Tibor, Tasi Tibor
 • Hirdetések: Darabos Dávid, Fehér Angéla, Sövény Szabolcs • A szerkesztőség címe: NKE Tóparti épület 107 iroda; 1089 Budapest, Diószegi Sámuel utca 23. • Tel.: (1)432-9000/20409
 • Címlapfotó: NKE archív • Stockfotó: Depositphoto • Nyomdai munka: Gelbert ECO Print Kft. • Felelős vezető: Gellér Róbert ügyvezető

AUGUSZTUS

KONCERTEK

	08.05. 20:30 PÉNTEK KOZMA ORSI QUARTET		08.06. 20:30 SZOMBAT MARK & JASON (MÖRK) DUO		08.07. 20:30 VASÁRNAP PANDÓRA PROJEKT
	08.12. 20:30 PÉNTEK TÓTH VERA QUARTET		08.13. 20:30 SZOMBAT BARABÁS LŐRINC QUARTET		08.14. 20:00 VASÁRNAP TUTTA FORZA
	08.26. 20:30 PÉNTEK ÁRON ANDRÁS "APEY"		08.27. 20:30 SZOMBAT HÉT HAT CLUB		08.28. 20:30 VASÁRNAP ANIMA MUSICAE

KERTMOZI

	08.04. 20:45 CSÜTÖRTÖK A TANÚ (CENZÚRÁZATLAN VERZIÓ)		08.11. 20:45 CSÜTÖRTÖK SZERLEM ELSŐ VÉRIG		08.25. 20:45 CSÜTÖRTÖK SZELEBURDI CSALÁD
---	--	---	---	---	--

**FEKVŐMATRAC,
POKRÓC VAGY ÜLŐPÁRNA
BÉRELHETŐ!**

LETÉTI DÍJ:

ÜLŐPÁRNA
1000 Ft/db

FEKVŐ-
MATRAC,
POKRÓC
3000 Ft/db

BÚCSÚZNAK VÉGZŐS HALLGATÓINK

RENDÉSZETTUDOMÁNYI KAR

Oklevélátadó ünnepség

2022. június 29. (szerda) 10:00 óra – nappali munkarend, Ludovika Aréna

2022. július 1. (péntek) 10:00 óra – KVI – Ludovika Főépület, Szent László-kápolna

2022. július 5. (kedd) 13:00 óra – levelező alap-, mester- és szakirány, Ludovika Aréna

Tisztavatás

2022. július 2. (szombat) 9:00 óra – budai vár

NEMZETBIZTONSÁGI INTÉZET

Diplomaátadó ünnepség: alap – és mesterszak, felsővezetői képzés közös rendezvénye

2022. július 5. (kedd) 10:00 óra – Ludovika Főépület, Szent László-kápolna

VÍZTUDOMÁNYI KAR

Oklevélátadó ünnepség

2022. július 9. (szombat) 11:00 óra – Baja

HADTUDOMÁNYI ÉS HONVÉDTISZTKÉPZŐ KAR

Oklevélátadó ünnepség

2022. július 12. (kedd) 10:00 óra – HHK-n 2022-ben végzett hallgatók – Ludovika Aréna

2022. augusztus 17. (szerda) 10:00 óra – Honvéd tisztjelöltek – Ludovika Aréna

Honvéd tisztavatás

2022. augusztus 20. (szombat) – Kossuth Lajos tér

ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI TANULMÁNYOK KAR

Oklevélátadó ünnepség

2022. július 15. (péntek) 10:00 óra – Ludovika Aréna

KÖZIGAZGATÁSI TOVÁBBKÉPZÉSI INTÉZET

Oklevél-kibocsátó ünnepség

2022. július 15. (péntek) 14:00 óra – Ludovika Aréna